

ISÄTIETOA

Asiaa isyydestä ja sen merkityksestä, työn ja perheen yhteensovittamisesta sekä isien kohtaamisesta lapsiperheiden palveluissa

Milla Kekkonen
Johanna Lilja
Karoliina Nieminen

ESIPUHE

Perhevapaiden käytön lisääntymisestä ja yhteiskunnan asettamista mahdollisuuksista huolimatta isät käyttävät perhevapaita edelleen selvästi naisia vähemmän. Erityisesti miesvaltaisilla aloilla miesten perhevapaiden käyttöön suhtaudutaan vielä usein varauksellisesti. Yhteiskunnallisena tavoitteena onkin, että naisilla ja miehillä olisi tasavertaiset mahdollisuudet osallistua sekä hoivavastuuseen että työelämään. Isien perhevapaiden käytön lisääminen on välttämätöntä hoivavastuun jakautumiseksi tasavertaisemmin äitien ja isien kesken.

Euroopan sosiaalirahaston (ESR) ja sosiaali- ja terveysministeriön rahoittama kaksivuotinen (2011–2013), valtakunnallinen Isänä työelämässä -projekti lähti vastaamaan tähän yhteiskunnalliseen tavoitteeseen. Projektin toteuttajina ovat olleet Lahden ammattikorkeakoulu yhteistyössä Miessakit ry:n kanssa. Projektin pääviesti on ollut edistää isäystävällistä työkulttuuria. Tämä on koskenut erityisesti isien ja työnantajien sekä lapsiperheiden kanssa työskentelevien ammattilaisten tietoisuuden lisäämistä perhevapaista ja isyyden merkityksestä koko perheen hyvinvoinnille sekä toimivan työn ja perheen yhteensovittamisen merkityksistä ja eduista.

Projekti on järjestänyt teemaluentoja tuleville isille, työnantajille ja työntekijöille työn ja perhe-elämän mahdollisuuksiin ja oikeuksiin liittyen. Tietoa ja keskustelua on käyty myös kaikille avoimissa tilaisuuksissa. Lisäksi yksi keskeinen toimintamuoto on ollut koulutusten järjestäminen lapsiperheiden parissa työskenteleville ammattilaisille. Koulutusten tarkoituksena on ollut lisätä ammattilaisten tietoisuutta isän roolin ja vastuun merkityksestä lapsen

ja perheen hyvinvoinnin edistäjänä sekä antaa valmiuksia kehittää omia ja oman työyhteisön toimintatapoja isien kohtaamisessa ja isyyden tukemisessa. Nämä ammattilaisille suunnatut koulutukset ovat olleet perustana tämän opinnäytetyönä tehdyn oppaan syntymiselle. Koulutuksiin liittyvät ennakotehtävät sekä koulutuspäivien aikana käydyt keskustelut tuovat oppaaseen mukaan välähdyksen myös käytännön työarke. Oppaassa esiintyvät sitaatit ovat projektin koulutuksiin osallistuneiden ammattilaisten ajatuksia isyydestä.

Projektin toisena toteuttajana toimineesta Miessakit ry:stä ovat oppaaseen antaneet oman panoksensa kehittämispäällikkö Peter Peitsalo sekä isätyöntekijät Ilmo Saneri ja Timo Tikka. Heidän asiantuntemuksensa ja käytännön kokemuksensa näkyvät läpi oppaan sen artikkeleissa, esitetyissä kuvioissa sekä oppaan lopussa esitellyissä käytännön työskentelymalleissa.

Isät näkyvät lapsiperheiden parissa työtä tekevien ammattilaisten työssä aiempaa enemmän. Isät toivovat ja tarvitsevat huomioimista tasavertaisina vanhempina äitien kanssa. Ammattilaiset puolestaan kaipaavat työkaluja isien kohtaamiseen ja tukemiseen päivittäisessä työssä. Tavoitteena on, että tämä opas on apuväline ja kimmoke siihen, että perheiden hyvinvointi voi lisääntyä isien osallistamisen kautta.

Lahdessa elokuussa 2013

Tiina Holappa-Lehtinen

Katja Varjos

Isänä työelämässä -projekti

JOHDANTO	6
ISYYS	7
ISYYDEN MUUTOS	7
ISÄKUVAN MUODOSTUMINEN	9
ISYYS RASKAUSAIKANA	11
ISÄ-LAPSISUHTEEN MERKITYS	13
OSALLISTUVAN ISÄN MERKITYS	14
ISÄ, PERHE JA PARISUHDE	16
TYÖ- JA PERHE-ELÄMÄN YHTEENSOVITTAMINEN	17
PIKKULAPSIPERHEIDEN AJANKÄYTTÖ	17
ISYYDEN JA TYÖELÄMÄN YHTEENSOVITTAMINEN	18
ISÄYSTÄVÄLLISET TYÖPAIKKAKÄYTÄNTEET	20
ISIEN PERHEVAPAAT JA NIIDEN KÄYTTÖ	22
ISIEN ARKI JA KOKEMUKSET	26
ISYYDEN ILOT	26
ISYYDEN HAASTEET	27
Isän ulkopuolisuuden kokemukset perheessä	27
Isän masennus	27
ISIEN KOHTAAMINEN JA TUKEMINEN	29
HAASTEITA ISIEN KOHTAAMISESSA SOSIAALI- JA TERVEYSALALLA	30
SUKUPUOLISENSITIIVINEN TYÖOTE	31
ESIMERKKEJÄ TYÖMENETELMISTÄ	31
Miessakit ry:n Isyyden tueksi -malli	31
Kartta vanhemmuuden ja hyvinvoinnin tueksi	33
Isä-kortit	35
Vapaudu isyyteen -flyeri	36
Isänä työelämässä -projektin ammatilaisille suunnatuista koulutuksista nousseita käytäntöjä	36
LÄHTEET	38

Tämä opas on tarkoitettu lapsiperheiden parissa työskenteleville ammattilaisille sekä kaikille isä-aiheisista teemoista kiinnostuneille. Oppaan tavoitteena on kannustaa isien kanssa työskenteleviä pohtimaan työskentelytapojaan, arvojaan ja asenteitaan sekä tarjota konkreettisia työvälineitä ja isäerityistä tietoa työn tueksi.

Oppaassa käsitellään isyyttä, sen muutosta ja merkitystä, työn ja perheen yhteensovittamista, isien arkea ja kokemuksia sekä isien kohtaamista lapsiperheiden palveluissa.

Isyysteema on yhteiskunnallisesti ajankohtainen ja se näkyy muun muassa isien perhevapaiden uudistumisena. Isiä pyritään osallistamaan lapsen hoitoon lapsen syntymästä lähtien ja käyttämään lapsiperheiden palveluita tasavertaisena vanhempana äitien rinnalla. Isien vahvempi osallistuminen perheen arkeen luo osaltaan haasteita työn ja perheen yhteensovittamiselle ja haastaa näin myös lapsiperheiden palveluita muuttamaan entistä isäystävällisemmiksi. Isiä tukemalla vahvistetaan myönteisiä kokemuksia isydestä sekä parannetaan koko perheen hyvinvointia.

ISYYT

Isyyden muutos

Yhteiskunnallisten muutosten ja perherakenteiden muuttumisen myötä perinteinen isyys on viime vuosikymmenten aikana kokenut suuria muutoksia. Isyys on muuttunut yhä enemmän kohti tasavertaista, osallistuvaa vanhemmuutta. Nykypäivänä puhutaan hoivaavasta isästä, joka on sitoutunut isänä olemiseen, on aidosti kiinnostunut lapsestaan, osallistuu lapsen hoitoon lapsen syntymästä lähtien ja ottaa vastuuta perheen arjesta. Kotityöt pyritään jakamaan perheessä tasaisesti ja vanhemmat pyrkivät sopimaan yhdessä selkeistä pelisäännöistä lastenhoidon suhteen.

Nykyään isät haluavat olla läheisempiä isiä lapsilleen kuin mitä heidän omat isänsä ovat heille olleet. Psykkinen ja fyysinen läheisyys ovatkin uuden isyyden ominaispiirteitä, jotka eivät ole kuuluneet niin sanottuun perinteiseen isyyteen. Isien oman halun lisäksi myös yhteiskunta kannustaa isiä ja perheitä osallistuvaan isyyteen. Yhteiskunnan perhepoliittiset linjaukset, kuten isien perhevapaat, tukevat isyyden muutosta ja mahdollistavat isien uudenlaisen osallisuuden perheissä.

(Huttunen 2001; Jämsä 2010c; Mykkänen & Aalto 2010)

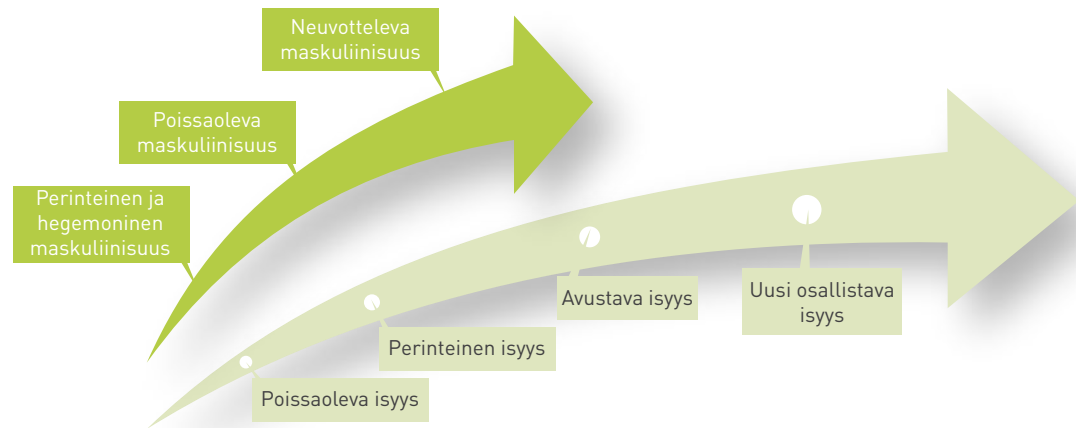
“Perheiden muuttuminen on muuttanut isyyttä.”

MIESKUVAN JA ISYYDEN MUUTOKSET PETER PEITSALO, MIESSAKIT RY

Suomalainen mieskuva on muuttunut viimeisten kymmenien vuosien aikana muun muassa yhteiskunnallisen kehityksen myötä. Käsitys mieheydestä on perustunut melko vahvasti kahteen klassiseen maskuliinisuuustyypin, perinteiseen ja hegemoniseen maskuliinisuuteen, joissa molemmissa korostuu stereotyyppinen ja perinteistä sukupuolijaottelua noudattava ajattelu siitä, mitä mies on ja mitä miehen tulee olla. Klassisissa maskuliinisuuksissa raja miehen ja naisen sekä mieheyden ja naiseuden välillä on melko jyrkkä ja osin myös sukupuolia voimakkaasti normittava. Uudemmissa maskuliinisuuksissa tätä rajaa ei yhtä selkeästi ole olemassa, mikä mahdollistaa miehille huomattavasti aiempaa suuremman liikkumavapauden miehiksi kasvussa ja oman miehisen olemistavan esiintuomisessa.

Yhteiskunnallisten muutosten ja mieheyden kehittymisen myötä myös isyys on muuttunut voimakkaasti. Erityisen suurta muutos on ollut toisesta maailmansodasta lähtien, jolloin isyys oli nykyiseen verrattuna huomattavasti enemmän perinteisempää ja poissaolevampaa. Poissaolevan isyyden taustalla vaikuttivat vahvasti muun muassa sotaan liittyvät kokemukset sekä jälleerakennukseen liittyvät työelämän vaatimukset. Perinteinen isyys puolestaan linkittyi vahvasti klassiseen mieheyden kuvaan, mikä osaltaan korosti äidin merkitystä varhaisen hoivan antajana sekä myöhemmissäkin ikäkausissa lasten ensisijaisena kasvattajana. Yhteiskunnallisten, yhteisöllisten ja yksilöllisten rakenteiden, arvojen ja asenteiden muutosten myötä myös isyydessä siirryttiin vuosituhaten taitteessa enemmän uuteen, osallistuvaan isyyteen, jossa miehet aikaisempaa enemmän ja omista lähtökohdistaan osallistuivat niin varhaishoivaan kuin lasten kasvatukseenkin. Myös uudempi tutkimustieto on osoittanut isyyden olevan merkityksellistä niin lasten, perheiden kuin miesten hyvinvoinnin rakentumisessa.

(Peitsalo 2013)

Kuvio 1. Mieskuvan ja isyyden muutokset (Peitsalo 2013)

Isäkuvan muodostuminen

PETER PEITSALO, MIESSAKIT RY

Isäkuva, eli käsitystä isyydestä, on mahdollista tarkastella yhteiskunnallinen, yhteisöllinen ja yksilöllinen -luokituksen kautta. Näiden systeemien ollessa enemmän tai vähemmän avoimia, toisin sanoen vuorovaikutuksessa toistensa kanssa, myös isäkuva rakentuu eri systeemien vuorovaikutuksessa. Yhteiskunnallisen tason isäkuvaan vaikuttavat siis yhtäläillä erilaisten yhteisöjen ja yksilöiden asenteet ja toiminta sekä laajemmat globaalit trendit. Samat tekijät ovat myös muovamassa yhteisöjen ja yksilöiden käsityksiä isyydestä.

Oheisessa kuviossa [Kuvio 2] on esitetty muutamia tekijöitä, jotka ovat olennaisesti vaikuttamassa isäkuvan syntyyn. Historiallisia tekijöitä isäkuvaan ovat sekä laajemmat yhteisölliset ja yhteiskunnalliset arvot ja rakenteet että myös yksilöiden oma henkilöhistoria ja näihin liittyvät tekijät. Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset, esimerkiksi muutokset miesten mahdollisuudessa olla kotona lasten kanssa, ovat vahva viesti isyyden merkityksellisyydestä ja ovat osaltaan vaikuttamassa siihen, miten isyyttä laajemmassa kontekstissa ymmärretään ja kuinka sitä yhteiskunnan taholta mahdollistetaan. Yhteiskunnan muutoksiin liittyvät myös erilaiset traditiot, kuten esimerkiksi sukupuolittainen jakautuminen liittyen vanhemmille kohdennettujen vapaiden pitämiseen, ja näiden vaikutukset siihen, miten isyys mielletään eri konteksteissa. Miehitys, naiseus ja äitiys ovat sisällöllisesti osin hyvinkin arvoja asioita ja niihin kytkeytyy vahvoja tunnelatauksia.

Näiden merkitys korostuu erityisesti yksilöiden ja perheiden tasolla sekä työssä, jota perheiden kanssa eri yhteyksissä tehdään.

Poliittisessa päätöksenteossa ja erityisesti hyvinvointiin ja tasa-arvoon liittyen, tuotetaan myös laajaa, yhteiskunnallisen tason näkemystä isyydestä sekä sen merkityksellisyydestä. Samalla tasolla toimii myös media, joka omasta näkökulmastaan luo isyyteen ja mieheyteen liittyviä merkityksiä ja arvoja. Onkin syytä huomioda, että median välittämä mieskuva on yhä edelleen reaali maailmaan verrattuna kapeampi ja klassista mies-tyyppiä esiin nostava, vaikkakaan sen tarkoituksena ei välttämättä ole varsinaisesti korostaa klassista mieheyttä suhteessa muihin.

(Peitsalo 2013)

Kuvio 2. Isäkuvan muodostuminen (Peitsalo 2013)

POHDITTAVAKSI

- ◇ Mitä on hyvä isyys?
- ◇ Tarvitseeko hyvän isän olla hoivaava isä?
- ◇ Mitä haasteita isien muuttunut rooli tuo isien kohtaamiseen?
- ◇ Tarvitsevatko isät erityistä huomioita?
- ◇ Miten isät tulisi huomioida?
- ◇ Minkälaista tukea isät nykyään tarvitsevat?
- ◇ Millaisilla keinoilla isää voidaan auttaa oman isyyden löytämisessä?
- ◇ Mitä jos isän oma isäsuhde on ollut puutteellinen tai jos sitä ei ole ollut ollenkaan?

Isyys raskausaikana

Isillä lapsen tuoma elämänmuutos ei ole raskausaikana niin konkreettinen kuin äideillä. Neuvolassa ja muissa palveluissa keskitytään raskausaikana lähinnä äitiin, vaikka myös isä tarvitsisi tukea elämänmuutokseen ja vanhemmuuteen. Lapsen syntymä voi olla isälle suurempi ja stressaavampi elämänmuutos, mikäli isä ei ole orientoitunut muutokseen jo ennen lapsen syntymää ja saanut tukea isäksi tuloon. Isälle voi olla luontevaa valmistautua lapsen tuloon toiminnan kautta, kuten hankkimalla vauvan tarvitsemia varusteita.

Raskaustestin positiivisesta tuloksesta kuuleminen herättää miehessä voimakkaita tunteita, kuten iloa, jännitystä, huolta ja hämmennystä. Monelle se on elämän käännekohta. Isäksi tuleminen voi myös pelottaa ja herättää ristiriitaisia tunteita.

(Hellstén & Salonen 2011; Jämsä 2010a; Mykkänen 2009; Rytkönen, Saneri & Tikka 2011)

“Isäksi ei synnytä, siihen kasvetaan lapsen kasvun ja kehityksen myötä.”

Isän odotusajan vaiheet voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen:

1. Tiedotusvaihe (tieto tulevasta isyydestä)

- ◇ erottautuminen entisestä
- ◇ voimakkaita tunteita kuten riemua/järkytystä

2. Pysähtymisvaihe (kun raskaus näkyy fyysisesti)

- ◇ mielikuvia omasta lapsuudesta
- ◇ myönteiset mielikuvat tukevat isyyteen kasvamista
- ◇ kielteiset mielikuvat voivat etäännyttää ja tuoda vierauden tunteita

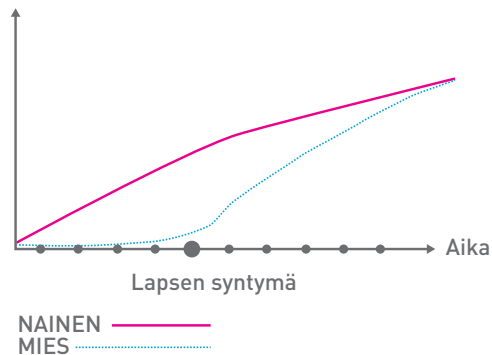
3. Paneutumisvaihe (lapsen syntymä lähenee)

- ◇ valmistelut
- ◇ kiinnostus isyyteen kasvaa
- ◇ pohdintaa siitä millainen isä mies haluaa olla
- ◇ kokemusten jakaminen puolison kanssa

(Punamäki 2011)

Raskausaikana lapsen ja isän suhdetta määrittävät tunteet ja mielikuvat. Monille isille ultraääni-tutkimukset ja -kuvat sekä äidin vatsan kasvu ovat merkittäviä konkreettisia kokemuksia raskausajalta, jotka tekevät tulevan lapsen isälle todellisemmaksi. Isät voivat luoda suhdetta lapseen esimerkiksi tunnustelemalla äidin vatsaa ja juttelemalla sille.

Miesten ja naisten erot raskausajan kokemuksissa asettavat haasteita vanhempien väliseen vuorovaikutukseen sekä tuleville isille itselleenkin. Miessakit ry:n isätyöntekijät ovat kehittäneet isien kanssa tekemässä työn pohjalta kuvion (Kuvio 3) vanhemmuuden kokemisesta. Kuviossa kuvataan pelkistetysti miehen ja naisen välistä eroa vanhemmuuden kokemisessa ensimmäisen lapsen syntyessä. Naisen käyrää selittää raskauden fyysinen eteneminen sikiön kasvaessa, ja miehen kokemus muodostuu äidin kertomasta ja mielikuvituksesta. Lapsen syntymän jälkeen isän kokemus vanhemmuudesta voimistuu merkittävästi.

Kuvio 3. Vanhemmuuden kokeminen (Rytkönen, Saneri & Tikka 2011)

Kuviota voidaan käyttää työmenetelmänä, jolloin vanhempia pyydetään määrittämään sijaintinsa käyrällä. Tämän avulla voidaan avata keskustelua vanhempien kokemuksista ja tunteista. Tällä tavoin konkretisoidaan vanhemmille äitien ja isien vanhemmuuden kokemisen erilaisuutta ja eriaikaisuutta, mikä voi helpottaa omien sekä kumppanin kokemusten ymmärtämistä.

(Miessakit ry 2012; Paajanen 2006; Punamäki 2011; Rytkönen, Saneri & Tikka 2011)

POHDITTAVAKSI

- ◇ Tuetaanko isiä raskausaikana riittävästi tulevaan isyyteen ja lapsen tuomaan elämänmuutokseen?
- ◇ Kuinka isiä voidaan huomioida ja tukea raskausaikana?
- ◇ Millä tavoin isien kokemusta vanhemmuudesta voidaan vahvistaa raskausaikana, vaikka isät eivät itse koe raskautta fyysisesti?
- ◇ Jos raskaus keskeytyy, miten isyyden menettämistä voidaan tukea ja käsitellä?

“Miestenkin vahvat tunteet ja mielialojen vaihtelut ovat normaaleja raskauden ja lapsen syntymän vaiheissa.”

Isä-lapsisuhteen merkitys

Kiintymyssuhdeteoria kuvaa muun muassa ihmisen varhaisten ihmissuhteiden vaikutusta myöhempään elämään ja kehitykseen sekä korostaa pysyvien ihmissuhteiden tärkeyttä pienen lapsen elämässä. Kiintymyssuhteet voidaan karkeasti jakaa turvalliseen kiintymysmalliin ja turvattomiin kiintymysmalleihin. Turvallisessa kiintymysmallissa lapsen ja vanhemman välinen vuorovaikutus on monipuolista, vanhempi vastaa lapsen viesteihin sensitiivisesti, lapsi uskaltaa näyttää negatiivisia tunteitaan sekä hakee ja saa turvaa vanhemmaltaan. Turvattomille kiintymysmalleille ominaista on, että vanhempi ei vastaa lapsen viesteihin johdonmukaisesti eikä lapsi saa tarvitsemaansa turvaa. Kiintymyssuhteet vaikuttavat lapsen sosiaaliseen, emotionaaliseen ja kognitiiviseen kehitykseen.

Sensitiivisyys on olennaisin tekijä turvallisen kiintymyssuhteen kehittymiselle. Sillä tarkoitetaan vanhemman kykyä reagoida lapsen viesteihin nopeasti, johdonmukaisesti ja asianmukaisesti. Isä pystyy sensitiiviseen vuorovaikutukseen lapsensa kanssa yhtä lailla kuin äitikin. Vanhemman kyky toimia sensitiivisesti on riippuvainen isän tai äidin kyvystä pohtia ja ymmärtää oman itsensä sekä lapsensa käyttäytymisen takana olevia mielentiloja.

Hyvä vanhemmuus ei vaadi täydellisyyttä ja negatiivisia tunteita tulee väkisinäkin näytettyä lapselle.

“Isä on erilainen vanhempi kuin äiti ja juuri siksi molempien panosta tarvitaan.”

Tämä ei aiheuta vahinkoa lapsen kehitykselle, mikäli suhde vanhempiin on muuten kunnossa. Negatiivisten tunteiden näyttämisen voidaan katsoa olevan myös hyödyllistä, sillä näin lapsi oppii, että tunteet ovat sallittuja eivätkä vaarallisia tai ylitsepäsemättömiä.

Isällä on erityinen rooli lapsen itsenäistymisen tukemisessa. Isän läsnäolo ja lapsen tukeminen rohkaisevat lasta tutkimaan ympäröivää maailmaa ja suhtautumaan avoimesti uusiin asioihin. Isän rooli lapsen elämässä poikkeaa äidin hoivaavasta roolista, ja isyyden tukemisessa tulisi katsoa isyyttä ainutlaatuisena ja merkittävänä osana lapsen elämää.

Isyyden merkityksen tiedostaminen esimerkiksi lapsen kasvun ja kehityksen tukemisessa antaa itsessään jo hyvän syyn fokusoida työtä myös miehiin ja isyyteen. Monilla miehillä ja naisilla on ainakin jossain määrin rajallinen käsitys isän merkityksestä, mikä osaltaan saattaa ohjata heidän valintojaan esimerkiksi työhön, perheeseen ja kasvatukseen liittyvissä valinnoissa.

(Bowlby 2005; Hautamäki 2011; Kalliomaa 2010; Mahler ym. 1975, Sinkkonen 2011 mukaan; Pajulo 2004; Peitsalo 2013; Rusanen 2011; Sinkkonen & Kalland 2001; Sinkkonen 2012)

Osallistuvan isän merkitys

Osallistuva isyys ilmenee entistä vahvempana kiintymyksenä ja vuorovaikutuksena sekä läsnäolona lapsen kanssa. Osallistuva isä on erityisesti lapsen etu, mutta isän sitoutumisella on useita positiivisia vaikutuksia koko perheeseen. Isyys voi olla osallistuvaa, vaikka isä ja lapsi eivät asuisi samassa osoitteessa.

Osallistuvan isän merkitys lapselle:

- ◇ Suhde isään vaikuttaa lapsen kognitiiviseen, emotionaaliseen ja sosiaaliseen kehitykseen.
- ◇ Suhde isään vaikuttaa lapsen sukupuoli-identiteetin muotoutumiseen.
- ◇ Sitoutunut isä vähentää lasten häiriökäyttäytymistä; tytöillä vähemmän tunne-elämän ongelmia ja pojilla vähemmän käytösongelmia.
- ◇ Lapselle kehittyä laajempi tunneskaala.
- ◇ Lapselle syntyy vahvempi kokemus siitä, että voi itse vaikuttaa elämäänsä.
- ◇ Lapsella on enemmän ystäviä ja hän noudattaa paremmin sääntöjä.
- ◇ Lapsi sietää paremmin stressiä, kykenee empaattisuuteen ja hänellä on vahvempi itsetunto.
- ◇ Lapsi on vähemmän aggressiivinen, masentunut ja neuroottinen.

Osallistuvan isyyden merkitys isälle:

- ◇ Iloa ja sisältöä elämään, muun muassa lapsen kehityksen seuraamisen ja hellyyden ja läheisyyden kautta.
- ◇ Psykkinen ja fyysinen hyvinvointi, isä motivoituu enemmän pitämään terveydestään huolta.
- ◇ Kokonaisvaltainen kasvu ihmisenä (miehenä, isänä, kasvattajana, puolisona, työntekijänä ja kansalaisena).
- ◇ Itsetunnon ja identiteetin vahvistuminen.
- ◇ Sukupuoli-identiteetin vahvistuminen.
- ◇ Irtautuminen työhön liittyvistä ajatuksista.
- ◇ Työssäkäynti koetaan merkittävämmäksi.
- ◇ Enemmän sosiaalisia suhteita ja positiivisia tunteita.
- ◇ Vähentää isän itsekeskeisyyttä ja lisää empaattisuutta.
- ◇ Vanhempien on helpompi jakaa keskenään vastuuta perheen arjessa.

POHDITTAVAKSI

- ◇ Minkälaista tukea ja rohkaisua isät saavat vuorovaikutukseen lapsensa kanssa?
- ◇ Minkälaista on sensitiivinen vuorovaikutus lapsen ja vanhemman välillä?
- ◇ Millä eri tavoin vanhempien tietoisuutta isän merkityksestä ja isän roolin mahdollisuuksista lapselle, perheelle ja isälle itselleen voisi lisätä?

Osallistuvan isän merkitys perheelle ja äidille:

- ◇ Äidillä on mahdollisuus antaa isälle enemmän vastuuta vauvanhoidossa.
- ◇ Parisuhteelle jää enemmän aikaa.
- ◇ Isä on voimavarana äidille.
- ◇ Äidin psykkinen hyvinvointi lisääntyy.
- ◇ Äidillä on mahdollisuus olla muutakin kuin äiti.
- ◇ Äidin epätasa-arvon tunteet vähentyvät.
- ◇ Vähentää äidin riskiä masentua sekä auttaa äitiä toipumaan masennuksesta nopeammin.
- ◇ Äidit suhtautuvat itseensä positiivisemmin ja reagoivat lapsiinsa herkemmin.

“Läsnäolo arjessa – paras lahja mitä isä voi lapselleen antaa”

(Halme 2013; Hellstén 2013; Holmström, 2012; Holmström 2011; Kampman 2005; Hellstén 2013 mukaan; Hyssälä 1993, Hellstén 2013 mukaan; Kivijärvi, Rönkä & Hyväluoma 2009; Hellstén 2013 mukaan; Lamb 2010, Hellstén 2013 mukaan; Lammi-Taskula & Salmi 2008; Hellstén 2013 mukaan; Mykkänen 2011; Mykkänen 2010; Hellstén 2013 mukaan; Mykkänen 2012; Hellstén 2013 mukaan; Paajanen 2006; Sinkkonen 2012)

Isä, perhe ja parisuhde

Lapsi on syntymästään lähtien suhteessa molempiin vanhempiinsa sekä heidän väliseen suhteeseen. Nykyisin ajatellaan lapsen kiintymyssuhteen äitiin ja isään muodostuvan erikseen, toisistaan riippumatta. Isän ja vauvan välisen suhteen kannalta silläkin on merkitystä, miten äiti näkee isän roolin ja merkityksen.

Isät kokevat yhdessäolon lapsen kanssa mielekkäämpänä ja tärkeämpänä, kun he ovat myös parisuhteessaan tyytyväisiä. Yhdessäolo isän ja lapsen välillä on vähäisempää ja siinä esiintyy enemmän päivittäisiä ristiriitoja silloin, kun vanhempien parisuhteessa on ongelmia. Parisuhdetta tukemalla voidaan siis tukea myös isän ja lapsen välistä myönteistä suhdetta.

Lapsen syntymän tuomasta ilosta huolimatta muutos voi olla kova koetus parisuhteelle. Noin vuosi lapsen syntymän jälkeen tyytymättömyys suhteeseen on monesti voimakkainta ja kahden ensimmäisen vuoden aikana riski erota parisuhteesta on suurimmillaan. Lapsen syntymän jälkeen vanhemmat eivät välttämättä koe parisuhdetta yhtä tärkeäksi, eikä sille anneta enää yhtä paljon aikaa kuin ennen, koska vanhemmuus tuo mukanaan uuden tärkeän roolin puolison roolin rinnalle. Kuitenkin noin puolet isistä kokee lapsen syntymän vaikuttaneen parisuhteeseen positiivisesti.

Vanhempien työkiireet ja toiveet omasta vapaa-ajasta vievät aikaa parisuhteelta. Tyytyväisyyttä parisuhteessa lisää se, että puoliset viettävät vapaa-aikaa kahdestaan.

Lapsen syntymä vaikuttaa puolisoitten väliseen seksielämään ja saattaa vähentää puolisoitten välistä fyysistä läheisyyttä, joka taas vaikuttaa läheisyyden tunnetasolla. Parisuhteen kannalta on tärkeää, että molemmat vanhemmat järjestävät tietoisesti aikaa toisilleen ja ottavat vastuuta suhteesta.

Lapsiperheiden elämää kuvaa hyvin pöydänjalkamalli, jossa elämä kuvataan neljällä jalalla seisovaksi pöydäksi. Pöydän jalat ovat parisuhde, vanhemmuus, kodin ulkopuolinen elämä ja minä itse. Kun kaikki pöydän jalat ovat tukevia, elämä on tasapainossa ja pöytä pysyy hyvin pystyssä. Jos taas jokin osa-alue, kuten oma aika tai toimiva parisuhde puuttuu, voi se heijastua myös isyyteen. Kolmella jalalla pöytä keikkaa mutta pysyy vielä pystyssä. Kahden tai kolmen jalan puuttuessa se kuitenkin menee nurin.

(Halme 2009; Kekkonen 2010; Kontula 2009; Lammi-Taskula & Salmi 2009b; Paajanen 2006; Pitkänen 2009; Sinkkonen 2003)

TYÖ- JA PERHE-ELÄMÄN YHTEENSOVITTAMINEN

Pikkulapsiperheiden ajankäyttö

Perheen perustaminen on parhaimmillaan parisuhdetta lujittava kokemus, mutta vanhemmuus tuo mukanaan myös monenlaisia haasteita ja paineita. Ajankäyttö ja sen muokkaaminen kaikille perheen osapuolille sopivaksi on monesti haastavaa. Puolisoiden välinen yhteinen aika vähenee ja työmäärä lisääntyy. Oman ajan väheneminen saattaa olla tuoreille isille ja haastava asia, joka konkretisoituu vasta lapsen syntymän myötä.

Naiset kokevat miehiä useammin olevansa liikaa vastuussa kotitöistä. Kotitöiden jakaminen on ajankäytön ohella yleinen syy, josta perheissä tulee vanhempien kesken erimielisyyttä. Yleisesti ottaen vastuunjako kahden vanhemman perheissä kotitöitä koskien on varsin perinteinen. Äiti on yleensä vastuussa kodinhoidollisista töistä, kun taas isien vastuualueeseen kuuluu erilaiset piha- ja huoltotyöt sekä perheen taloudellisista asioista huolehtiminen. Pienten lasten perheissä vastuu lastenhoitoon liittyvistä kotitöistä on yleensä suurempi sillä vanhemmalla, joka on lasten kanssa kotona kuin sillä vanhemmalla, joka käy töissä. Taloudellinen vastuu jakautuu yhteiseksi vastuuksi useimmin silloin, kun molemmat vanhemmat käyvät töissä.

Osa isistä toivoisi olevansa oma-aloitteisempia lastenhoitossa ja haluaisi viettää lapsen kanssa enemmän nimenomaan kahdenkeskistä aikaa ilman äidin läsnäoloa ja ohjausta, jotta he saisivat lisää varmuutta las-

tenhoitoon. Yhteiskunnallisella tasolla merkittävää on se, että isät haluaisivat sitoutua enemmän lastenhoitoon ja kasvatukseen sekä lisätä lasten kanssa vietettyä aikaa. Isien ja lasten yhteisen ajankäytön lisäämiseksi ja tukemiseksi tulisi tutkia, ovatko ajankäytön esteenä haasteet työn ja perheen yhteensovittamisessa vai perheen sisäisissä suhteissa ja arjen toimivuudessa. On myös aiheellista keskustella siitä, millaisin keinoin voitaisiin edistää isien mahdollisuutta viettää enemmän aikaa lastensa kanssa.

(Halme 2009; Kiianmaa 2012; Lammi-Taskula & Salmi 2009; Paajanen 2006)

“Perheenä oleminen, yhdessä asioiden kokeminen on lapselle niitä asioita, jotka muistetaan koko loppuiän.”

POHDITTAVAKSI

- ◇ Millä perusteella vanhemmat jakavat vastuuta keskenään? Jaetaanko vastuita tasaisesti, vai onko miehillä ja naisilla omia vastuualueita perheen arjessa?
- ◇ Ovatko vanhemmat tyytyväisiä vastuunjakoon?
- ◇ Millä tavoin voidaan tukea tulevien vanhempien valmistautumista vanhemmuuteen ja sen tuomiin haasteisiin parisuhteelle?

Isyyden ja työelämän yhteensovittaminen

Naisten siirtyminen työelämään 1950- ja 1960-luvuilla asetti haasteita työn ja perheen yhteensovittamiselle. Tämä herätti keskustelun isien asemasta ja vastuusta perheessä, ja isien perhevapaoikeuksia alettiin huomioida 1970-luvun lopulta. Perhevapaajärjestelmä on kehittynyt nykyiseen muotoonsa ajan kuluessa ja se kehittyy edelleen (esimerkiksi isyysvapaamuutos 1.1.2013 alkaen).

Työn ja perheen yhteensovittamisen kolme kenttää, työelämä ja työpoliittikka, perhe-elämä ja sosiaalipoliittikka sekä sukupuolta muovaavat prosessit ja tasa-arvopoliittikka, ovat vuorovaikutuksessa keskenään. Poliittikka ja ihmisten arki vaikuttavat toisiinsa ja luovat haasteita ja mahdollisuuksia työn ja perheen yhteensovittamiselle. Erityisesti työelämän kentän päätökset vaikuttavat muilla kentillä tapahtuviin muutoksiin.

Työelämän joustavuus on tärkeää sekä perheiden että työelämän kannalta. Työntekijöiden mahdollisuudet vaikuttaa työaikaansa ovat lisääntyneet, ja töitä on helpompi viedä kotiin, mutta työntekijöitä tavoitellaan useammin myös työajan ulkopuolella. Monet vanhemmat kokevat työn viemisen kotiin vaikuttavan niin, että perhe-elämä ja työ häiritsevät toisiaan. Lapset voivat kokea vanhempien työskentelyn kotoa käsin kuitenkin samanlaisena kuin kotitöiden tekemisen.

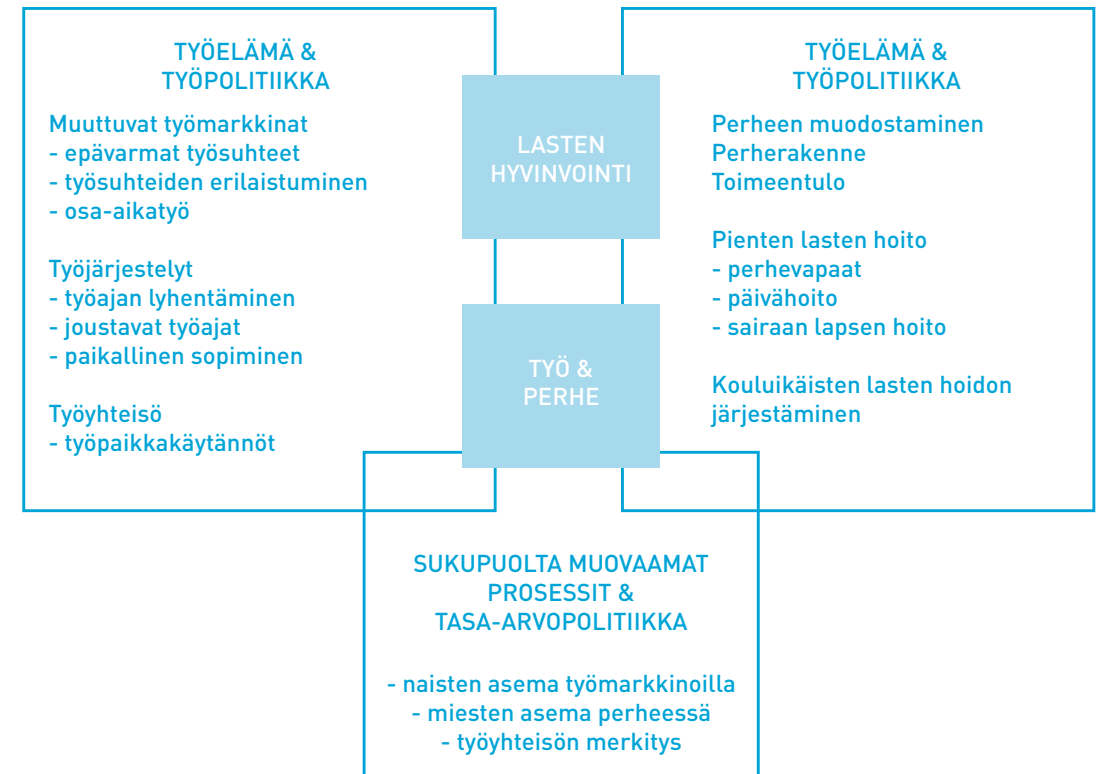
Suomessa osa-aikatyö on melko harvinaista, ja useimmin vanhemmat ovat joko kokoaikaisesti työssä tai kotona hoitamassa lapsia. Pienten lasten vanhemmilla on halua osa-aikatyöhön, mutta taloudelliset syyt ja työstä nousevat haasteet ovat usein osa-aikatyöhön siirtymisen esteenä.

Työn ja perheen yhteensovittaminen on osana kaikkia perhevaiheita, ei vain perhe-elämän alkuvaihetta, jolloin lapset ovat pieniä. Työelämän paineiden keskellä ajan riittäminen perheelle ja työn ulkopuoliselle elämälle koetaan edelleenkin keskeisenä haasteena. Äideistä lähes puolet kokee laiminlyövänsä kotiasioita työn vuoksi ja isistä tällä tavoin kokee reilu kolmannes. Noin kolmannes pikkulasten vanhemmista kokee työssä vuoksi viettävänsä usein tai jatkuvasti vähemmän aikaa lastensa kanssa kuin haluaisivat. Toisaalta työssäkäynti koetaan hyväksi vastapainoksi perhe-elämälle ja parhaimmillaan työ tarjoaa rahan ohella mielekästä tekemistä, itsensä toteuttamista ja sosiaalisia suhteita.

(Bogdanoff & Hämäläinen 2011; Lammi-Taskula & Salmi 2009; Lammi-Taskula, Salmi & Parrukoski 2009; Mykkänen & Aalto 2010; Paajanen 2006; sosiaali- ja terveysministeriö 2011)

POHDITTAVAKSI

- ◇ Tietävätkö vanhemmat oikeuksistaan osa-aikatyöhön liittyen?
- ◇ Ovatko vanhemmat harkinneet mahdollisuutta osa-aikatyöhön, jolloin vanhemmilla ja lapsilla olisi enemmän yhteistä aikaa?
- ◇ Onko ammattilaisten ja vanhempien väliset tapaamiset ajoitettu niin, että työssäkäyvillä isillä on mahdollisuus osallistua niihin?

Kuvio 4. Työn ja perheen yhteensovittamisen kolme kenttää (Lammi-Taskula; Salmi & Parrukoski 2009, 13 mukailten)

Isäystävälliset työpaikkakäytänteet

Isäystävällinen työkuluttuuri ei ole terminä vielä yhtä tunnettu eikä myöskään yhtä tutkittu käsite kuin perheystävällinen työkuluttuuri. Perheystävällisyys koskee molempia sukupuolia, mutta usein perheystävällisyydestä puhuttaessa huomio kiinnittyy kuitenkin käytännössä naisiin ja äiteihin. Kun puhutaan isäystävällisestä työkuluttuurista, huomio kiinnittyy nimenomaan miehiin ja miesvaltaisiin aloihin sekä miesten työn ja perheen yhteensovittamiseen liittyviin mahdollisuuksiin ja oikeuksiin. Miesvaltaisilla aloilla suhtautuminen työn ja perheen yhteensovittamisen käytänteisiin ja esimerkiksi miesten pitämiin perhevapaisiin on vielä usein melko varauksellista.

Perheystävälliset työpaikkakäytänteet ilmenevät sekä tekoina että asenteina. Työpaikoilla on tärkeää varautua jo ennalta erilaisiin tilanteisiin, kuunnella ihmisten toiveita ja ottaa huomioon ihmisten erilaisia elämäntilanteita ja perhetilanteita. Perhevapailta palaavat tulisi perehdyttää hyvin tehtäviin ja tapahtuneisiin muutoksiin. Perheystävällinen työpaikkakuluttuuri olisi parhaimmillaan avoin erilaisuudelle, ottaisi huomioon perheellisten työntekijöiden tarpeita sekä olisi joustava, uudistuva ja valmis uuden oppimiseen. Perhevapaamahdollisuuksista tiedottaminen ja esimiehen asenne ja tuki perhevapaita koskien on olennaisen tärkeää. Erityisesti miesvaltaisilla aloilla muutokset asenteissa ja teoissa ovat tärkeitä. Työntekijät tulisi ottaa huomioon kokonaisina ihmisinä eikä ainoastaan työn suorittajina, mikä palvelisi kaikkien etua.

Monissa muissa maissa perheet voivat yhdistää osa-aikatyön ja lastenhoidon joustavammin, kun esimerkiksi vanhempainrahajärjestelmät tukevat osa-aikatyöhön siirtymistä. Jos toinen vanhempi tekisi kuuden tunnin työpäivää, sillä olisi jo olennainen merkitys päivähoitopäivän pituuteen ja siihen aikaan, jonka koululaiset viettävät iltpäivällä kotona vailla aikuisen seuraa.

Perheystävällinen työkuluttuuri tarkoittaa:

- ◇ Asenteita,
- ◇ pelisääntöjä,
- ◇ toimintatapoja sekä
- ◇ sopimuksia ja neuvotteluja, joilla tuetaan henkilöstön hyvinvointia ja työskentelyä.

Isäystävällinen työkuluttuuri käytännössä:

- ◇ Perhevapaavalinnat ovat isille yhtäläinen oikeus kuten äideille ja niihin suhtaudutaan samoin. Isiä kannustetaan pitämään perhevapaita.
- ◇ Erilaisia painotuksia työssä elämäntilanteen mukaan (toimenkuva, työmäärä, vastuut, uralla eteneminen).
- ◇ Joustoja työajoissa ja työnteon tavoissa (esim. palaverit eivät ala heti aamulla kello 8, vaan vaikka kello 9, jolloin isä on ehtinyt viedä lapsen hoitoon).
- ◇ Joustavia käytäntöjä koskien äkillisiä poissaoloja (yhtälailla isä voi jäädä kotiin hoitamaan sairastunutta lasta).

Perheystävällisten käytänteiden hyödyt työntekijälle:

- ◇ Myönteinen vaikutus terveyteen, työmotivaatioon ja sitoutuneisuuteen.
- ◇ Miesten ja naisten välisen tasa-arvon lisääntyminen kotona ja työelämässä.
- ◇ Arjen helpottuminen ja myönteinen vaikutus perhe-elämälle ja parisuhteelle.
- ◇ Työn ja perhe-elämän erottaminen toisistaan.
- ◇ Paremmat mahdollisuudet sairaan lapsen hoitamiseen kotona.
- ◇ Mahdollisuus yhteisiin lomiin perheen kanssa.
- ◇ Mahdollisuus inhimillisiin työaikoihin.
- ◇ Helpompi käyttää lakisääteisiä perhepoliittisia oikeuksia.

Perheystävällisten käytänteiden hyödyt työnantajalle:

- ◇ Henkilöstön parempi hyvinvointi ja työmotivaatio.
- ◇ Vähemmän sairauspoissaoloja ja burn out -oireilua.
- ◇ Henkilöstön pysyvyys ja lojaalisuus.
- ◇ Parempi työn tuottavuus ja laatu.
- ◇ Tasaa vanhemmuudesta aiheutuvia kustannuksia mies- ja naisvaltaisten alojen kesken.
- ◇ Positiivinen ja houkutteleva mielikuva työpaikasta ja työnantajasta.

(Holappa-Lehtinen 2013; Kivimäki & Otonkorpi-Lehtoranta 2003; Kokko 2012; Kokko 2010; Moilanen 2013; Piensoho 2006; Pulkinen 2002; Vainikainen 2013; Väestöliitto 2013)

Lisätietoa perheystävällisistä työpaikkakäytänteistä:

Väestöliitto

www.vaestoliitto.fi/perhe-ja-tyo/

Työterveyslaitos

www.ttl.fi/fi/tyoura/tyon_ja_perheen_yhteensovittaminen/

Isien perhevapaat ja niiden käyttö

Perhevapaat on tarkoitettu helpottamaan työ- ja perhelämän yhteensovittamista. Lakisääteisiä perhevapaata ovat äitiysvapaa, isyysvapaa, vanhempainvapaa sekä erilaiset hoitovapaat. Isät voivat käyttää perhevapaista isyysvapaata, vanhempainvapaata ja hoitovapaata.

Äitiysvapaa

Äitiysvapaan kesto on 105 arkipäivää ja sen voi aloittaa 30–50 päivää ennen lapsen laskettua syntymäaikaa. Äitiysvapaan ajalta maksetaan äidille ansiosidonnaista päivärahaa.

Isyysvapaa

Isyysvapaa muuttui 1.1.2013 alkaen koskien niitä perheitä, joissa äitiysraha tai adoptioperheissä vanhempainraha on alkanut 1.1.2013 jälkeen. Jos äitiysraha tai vanhempainraha on alkanut vuoden 2012 puolella, isän vapaat ja isyysraha maksetaan edellisen lain mukaan, vaikka lapsi olisi syntynyt tai adoptoitu 1.1.2013 jälkeen.

Uuden isyysvapaan kesto on enintään 54 arkipäivää ja siitä voi pitää enintään 18 arkipäivää samaan aikaan kuin äiti saa äitiys- tai vanhempainrahaa. Isyysvapaan voi jakaa enintään neljään jaksoon ja isä voi halutesaan käyttää 54 arkipäivästä sen verran kuin haluaa. Isyysvapaa tulee käyttää ennen kuin lapsi täyttää kaksi vuotta tai adoptoidessa ennen kuin lapsen hoitoon ottamisesta on kulunut kaksi vuotta. Isyysvapaan voi pitää myös myöhemmin, ja lapsi voi olla päivähoidossa ennen isyysvapaata. Vapaan aikana lapsi ei voi olla päivähoidossa.

Vanhempainvapaa

Vanhempainvapaan kesto on 158 arkipäivää alkaen heti äitiysvapaan päätyttyä. Kumpi tahansa vanhemmista voi olla vanhempainvapaalla mutta eivät samaan aikaan, ellei kyseessä ole monikkoperhe. Jos vapaa jaetaan vanhempien kesken, saa vapaita olla kummallakin enintään kaksi ja yksi jakso tulee olla pituudeltaan vähintään 12 arkipäivää. Vanhempainvapaan aikana äiti voi työskennellä kaikkina viikonpäivinä mutta isä vain sunnuntaisin. Äidin työskennellessä vanhempainraha maksetaan vähimmäismääräisenä, lukuun ottamatta sunnuntait, jotka eivät vaikuta vanhempainrahan määrään.

(Kansaneläkelaitos 2013a)

Hoitovapaa sekä osittainen hoitovapaa

Oikeus hoitovapaaseen tai osittaiseen hoitovapaaseen

- ◆ Lapsi alle 3 -vuotias.
- ◆ Oikeus kotihoidon tukeen sekä osittaiseen hoitorahaan.

Oikeus osittaiseen hoitovapaaseen

- ◆ Lapsi yli 3 -vuotias.
- ◆ Ei oikeutta osittaiseen hoitorahaan.

Oikeus osittaiseen hoitovapaaseen

- ◆ Lapsi 1. tai 2. luokalla.
- ◆ Oikeus osittaiseen hoitovapaaseen päättyy, kun lapsen 2. lukuvuosi päättyy. Pidentetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvan lapsen osalta oikeus osittaiseen hoitovapaaseen päättyy, kun 3. lukuvuosi päättyy.
- ◆ Oikeus osittaiseen hoitorahaan koulun aloittamisesta 2. tai 3. lukuvuoden päättymiseen
- ◆ Oikeus osittaiseen hoitovapaaseen päättyy, kun sairastunut tai vammautunut lapsi täyttää 18 vuotta.
- ◆ Ei oikeutta osittaiseen hoitorahaan 3. lukuvuoden päättymisen jälkeen.

(Kansaneläkelaitos 2013a; sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 22)

Lisätietoa perhevapaista Kelan internet-sivuilta:

www.kela.fi/lapsiperheet

Isien valintoja perhevapaiden käytön suhteen selittävät monet erilaiset tekijät, joista keskeisin on isän työmarkkina-asema. Tulotason noustessa yhä harvemmat isät jättävät perhevapaat kokonaan käyttämättä, mutta toisaalta keskituloiset käyttävät perhevapaata enemmän kuin kaikista hyvätuloisimmat isät, jolloin tulomenetyksensä olisi suurempi.

Työmarkkina-aseman lisäksi muita perhevapaiden käytön valintoihin vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa äidin sekä isän koulutustaso, lasten lukumäärä, isän ammatti ja ikä sekä työpaikka. Työpaikan koko vaikuttaa siten, että pienemmillä työpaikoilla isät käyttävät vähemmän vapaita, kun taas henkilöstömäärän kasvessa vapaiden käyttö lisääntyy. Maahanmuuttajataustaisissa perheissä enemmistö isistä jättää perhevapaat käyttämättä.

Suurin osa isistä käyttää mahdollisuuden vain juuri heille nimettyyn isyysvapaaseen. Usein isät jäävät vapaalle, koska se tuntuu oikealta ja itsestään selvältä. Muita syitä isyysvapaan pitämiseen ovat muun muassa puolison auttaminen, halu tutustua vauvaan, vanhemmuuden kokeminen yhteisenä asiana ja halu käyttää lakisääteistä oikeutta. Isyysvapaan hyödyntämättä jättämiseen vaikuttavat isän poissaolo työelämästä, taloudelliset syyt, kiire töissä sekä lomalla olo.

Isien vanhempainvapaan käyttöä tukevat keskustelu aiheesta puolison kanssa, tieto mahdollisuuksista sekä taloudellisten laskelmien tekeminen. Vanhemmat laskevat melko harvoin, kuinka isän vanhempainvapaalla olo todella vaikuttaisi perheen talouteen.

Isien vanhempainvapaiden pitämättömyyteen vaikuttavat muun muassa isien kokemus vastuu taloudesta sekä äitien kokemus hoivavastuu lapsesta.

Vanhempia voidaan kannustaa tekemään todellisiin lukuihin perustuvia taloudellisia laskelmia isien vanhempainvapaalle jäämisestä. Myös ammattilainen voi tehdä laskelmia yhdessä isän tai vanhempien kanssa. Laskelmat voivat osoittaa vanhemmille, että isän vapaalle jääminen lapsen kanssa ei olisikaan taloudellisesti niin ongelmallista kuin luullaan.

Äitien osuus kaikista vanhempainvapaista on peräti 92 %. Isien osuus perhevapaista on kuitenkin kasvanut tasaisesti. Vanhempainvapaita pitävien isien määrä on kasvanut noin kolmanneksella sen jälkeen, kun isäkuukausi otettiin käyttöön vuonna 2003. Muutos on tapahtunut hitaasti ja isien pitämät vapaat ovat lyhyitä. Vuonna 2012 vapaita pitävät isät olivat kotona keskimäärin 24 päivää.

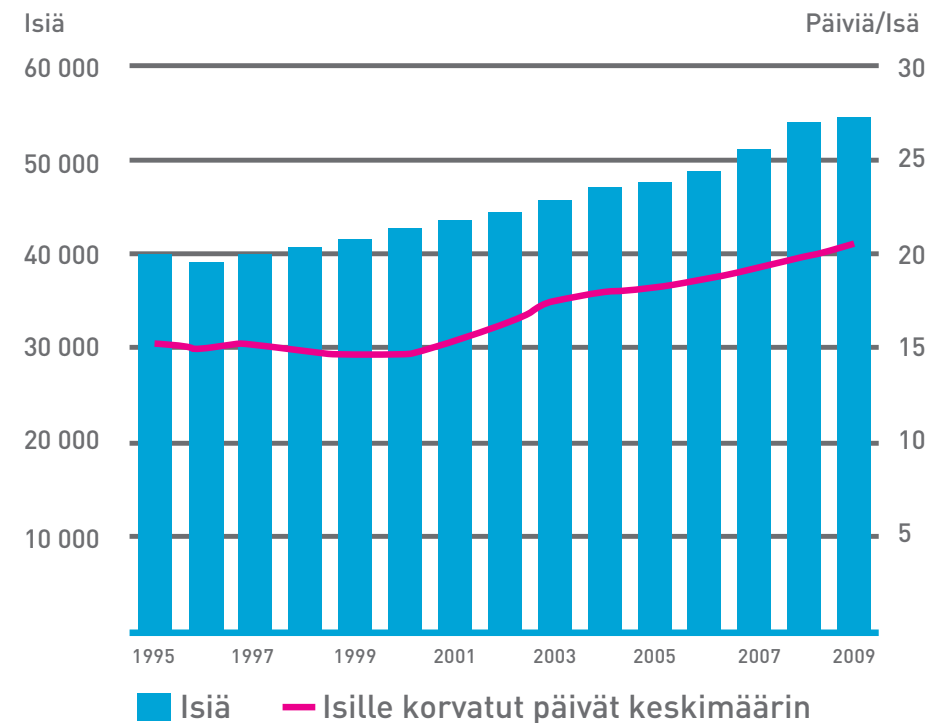
Osalle isistä vapaiden pidon esteenä ovat työstä poissaolon vaikeudet, isien vastuu perheen toimeentulosta tai isien näkemys siitä, että lastenhoito kuuluu äidille. Työpaikoilla isien kannustaminen perhevapaiden pitoon lisää isien perhevapaiden pitämistä.

Perhevapaan pitäminen koetaan edelleen jonkin verran helpommaksi naisille kuin miehille. Suomalaisessa työelämässä pienten lasten vanhemmilta vaaditaan mielellään kokoaikaista työpanosta ja osittaista hoitovapaata arvioidaan olevan vaikeampi järjestää kuin kokoaikaista. Työpaikoilla esimiesten asenteet perhevapaita kohtaan vaihtelevat, mutta pääosin suhtautuminen on neutraalia tai myönteistä. Kuitenkin isien vanhempainvapaalle jäämiseen suhtaudutaan jossain määrin kielteisemmin kuin lyhyen isyysvapaan pitämiseen.

Miksi isä tulisi kannustaa perhevapaiden käyttöön?

- ◇ Isän ja lapsen suhde vahvistuu, samoin isän rooli.
- ◇ Täyden isyysvapaan pitäminen vaikuttaa parisuhteeseen myönteisesti. Isät kokevat olevansa tällöin muita tyytyväisempiä parisuhteessa molemminpuoliseen kunnioitukseen ja ymmärretyksi tulemiseen. Äidit puolestaan kokevat erityisesti, että kotitöiden jakaminen helpottuu.
- ◇ Työelämän tasa-arvon odotetaan lisääntyvän, sillä isien perhevapaiden käyttö voi parantaa naisten työmarkkina-asemaa ja urakehitystä.
- ◇ Vanhemmuudesta aiheutuvat kustannukset jakautuvat tasaisemmin miesten ja naisten työnantajien kesken, kun isät pitävät enemmän vapaita.

(Hämäläinen & Takala 2007; Kansaneläkelaitos 2011; Katila 2013; Kiianmaa 2012; Lammi-Taskula 2013; Salmi, Lammi-Taskula & Närvi 2009; Moisio & Huuhtanen 2007; Varjonen 2011)

Kuvio 5. Vuoden aikana vanhempainpäivärahaa saaneet isät ja heille korvattujen päivien määrä keskimäärin 2005–2009 (Kansaneläkelaitos 2010)

POHDITTAVAKSI

- ◇ Ovatko isät ja äidit tietoisia lakisääteisistä perhevapaoikeuksistaan?
- ◇ Pidetäänkö isän jäämistä vanhempainvapaalle mahdollisena? Kuinka äitien työssäkäyntiin suhtaudutaan?
- ◇ Uskotaanko isien olevan "päteviä" hoitamaan lasta itsenäisesti?
- ◇ Kuinka paljon isät viettävät kahdenkeskistä aikaa lastensa kanssa? Antavatko äidit isille tilaa tähän?

ISIEN ARKI JA KOKEMUKSET

Vanhemmuus ei synny hetkessä eikä se ole pysyvä ominaisuus. Se kasvaa ja uusiutuu yhteisistä kokemuksista lapsen kanssa arkea eläessä ja yhdessä vanhemmuutta jaettaessa. Naisten tavoin myös miehillä on erilaisia tunteita ja ajatuksia, joita ei ole helppo ottaa odotusaikana tai lapsen juuri synnyttyä puheeksi. Yhteiskunnassa liitetään edelleenkin äidiksi ja isäksi tulemiseen ennako-odotuksia. Niin äideille kuin isillekin on hyvä antaa tilaa ja lupa myös negatiivisten tuntemusten läpikäyntiin. Tärkeää on myös antaa vanhempien itse ottaa itselleen aikaa sekä tilaa kehittyä rauhassa omanlaisiksi vanhemmiksi. Tärkeää on kummallekin, niin miehelle kuin naiselle, että omassa vanhemmuudessa on riittävästi liikkumavaraa ja toisen ajattelutavan kunnioittamista.

Valmiita vastauksia vanhemmuudesta ei ole vaan jokaisen on synnyttävä ne itse yhdessä kokemisen kautta. Vanhempien yksilölliset tavat toimia vanhempana ovat lapselle rikkaus. Samalla kumpikin vanhempi pääsee omimmalla tavallaan nauttimaan ja saamaan mielihyvää isyydestään ja äitiydestään.

(Rytkönen; Saneri & Tikka 2011)

“Isyys ei ole projekti vaan jatkuvasti muuttuva prosessi.”

”Lasten kautta koettu riemu ja jälkeensä heijastuva kiitollisuus ovat korvaamattomia. Ne eivät katoa koskaan.”

Isyyden ilot

Isät kokevat monenlaisia positiivisia tunteita suhteessa lapseensa, kuten onnea, iloa, ylpeyttä ja rakkautta. Isänrakkaus näkyy sekä voimakkaana yhtäkkisenä tunteena että arkeen sitoutumisena, eikä se kyseenalaistu, vaikka lapsenhoito olisi raskastakin. Isät voivat tuntea esimerkiksi voimakkaita onnellisuuden ja onnistumisen tunteita, kun he kokevat onnistuneensa lapsenhoidossa. Kokemukset oman lapsen kanssa voivat olla isille parasta aikaa heidän elämässään. Lapsiinsa sitoutuneet isät ovat tyytyväisempiä elämäänsä ja voivat psyykkisesti paremmin kuin ne isät, jotka eivät halua tai kykene sitoutumaan lastensa elämään. Sitoutuneet isät kokevat lapsen tuovan elämään syvempää merkitystä ja he ovat erityisen ylpeitä lapsistaan. Isät pitävät isyyden parhaina puolina muun muassa lapsen kasvun ja kehityksen seuraamista, yhdessäoloa ja puuhailua lapsen kanssa sekä lasta ylipäätään. Monet isät kertovat lapsen saamisen olevan parasta, mitä heille on tapahtunut.

Isyyden haasteet

Lapsen saaminen on yleensä aina positiivinen ja iloinen asia, mutta joskus isyyteen liittyy myös negatiivisia asioita. Lapsiperheiden kanssa työskennellessä on tärkeää tunnistaa ja huomioida myös isän mahdolliset negatiiviset tunteet ja kokemukset.

Isän ulkopuolisuuden kokemukset perheessä

Isät voivat kokea ulkopuolisuutta perheessä. Tähän vaikuttavat muun muassa isän työssäolo, äidin omistava suhde pieneen lapseen sekä vain äidin avulla rahoitettava lapsi. Isien tunteet ulkopuolisuudesta tulisi ottaa huomioon sekä perheessä että kohtaamisissa ammattilaisten kanssa. Isän ulkopuolisuus voi johtua väliaikaisista ulkoisista tekijöistä, kuten imetyksestä tai työssäkäynnistä. Syiden ulottuessa syvemmälle perheen todellisuuteen, ulkopuolisuuden tunteet voivat olla alku vakavimmillekin seurauksille. Seurauksena isä saattaa kokea itsensä perheessä tarpeettomaksi ja kokea vihaa ja katkeruutta tilanteen vuoksi. Ulkopuolisuuden kokemukset voivat helpottua, kun isä keskittää enemmän huomiota vauvaan, jolloin isällekin muodostuu läheinen suhde lapseensa varhaisesta vaiheesta lähtien. Äidin olisi myös hyvä tiedostaa asia, ja jättää tilaa isän ja vauvan suhteen kehittymiselle.

(Jämsä 2010b; Jämsä 2010c; Mykkänen 2012; Pulliainen 2012 mukaan; Paajanen 2006; Säävälä, Keinänen & Vainio 2002)

Isän masennus

Synnytyksen jälkeistä masennusta esiintyy naisten lisäksi myös miehillä. Isän ja äidin masennus vaikuttavat toisiinsa. Esimerkiksi äidin masennuksen laantua isät voivat kokea masennusta, kun he eivät ole enää perheen ainoa kantava voima ja saavat mahdollisuuden tuntea voimattomuuden tunteita. Voimien etsiminen väsyneen äidin tukemiseen lisää riittämättömyyden tunteita muutenkin hämmentävässä ja uudessa elämäntilanteessa. Isillä esiintyy masennusta kuitenkin myös äidin oireista riippumatta. Isistä jopa 8-25 % sairastuu masennukseen.

“Isän hyvinvointi heijastuu aina koko perheen hyvinvointiin.”

Isän masennus vaikuttaa lapsen kehitykseen. Vanhempien mielenterveysongelmat, esimerkiksi masennus, saattavat aiheuttaa lapselle kehityksellisiä ja psykiatrisia häiriöitä sekä somaattisia sairauksia lapsuudessa ja aikuisuudessa. Isien masennuksen on tutkittu olevan yhteydessä muun muassa lasten uhmakkuus- ja käytöshäiriöihin. Isien masennus ilmenee usein ärtyvyytenä ja äitien masennus ilmenee itkuisuutena ja apaattisuutena, jolloin myös lapset reagoivat eri tavoin.

Yleinen taustavaikuttaja vanhempien masennukselle on väsymys. Muita vanhempien masennukseen liittyviä ilmiöitä ovat muun muassa ongelmat parisuhteessa, syyllisyys ja syyllistäminen. Masentumiseen vaikuttavat henkilön mielenterveyshistoria, stressaavat elämäntilanteet ja -tapahtumat, sosiaalisen tuen puute sekä alhainen tulotaso. Isillä esiintyy myös vanhempänä toimimiseen liittyvää stressiä. Vanhemmuuteen liittyvä stressi on suurin isän ja lapsen yhdessäoloa vähentävä tekijä. Isistä noin neljännes pitää vanhemmuuden taitojaan puutteellisina, mihin liittyy myös isien tietämättömyyttä lapsen kehityksestä.

Myös lisääntynyt alkoholin käyttö voi vaikuttaa isän masentuneisuuteen. Alkoholin liiallisella käytöllä on lisäksi yhteys isän epävarmuuteen vanhempänä, kiintymyssuhteeseen lapsen kanssa sekä kokemukseen isyyden rajoittavuudesta. Leikki-ikäisten lasten isien alkoholin käyttöön on syytä kiinnittää huomiota, koska jopa 32 % isistä voidaan luokitella alkoholin riskikuluttajiksi.

(Halme 2009; Jämsä 2010a; Salo 2013)

POHDITTAVAKSI

- ♦ Miten isien ulkopuolisuuden kokemuksia perheessä voidaan ennaltaehkäistä? Miten ulkopuolisuutta kokevia isiä voidaan auttaa?
- ♦ Millä keinoin isien osallisuutta perheessä voidaan tukea?
- ♦ Tiedostetaanko isien mahdollisuutta synnytyksen jälkeiseen masennukseen? Tunnistaako isien masennusta?
- ♦ Osataanko isien masennus ottaa puheeksi ja ohjata isät oikeiden palveluiden pariin?

ISIEN KOHTAAMINEN JA TUKEMINEN

Isät toivovat lapsiperheiden parissa työskenteleviltä ammattilaisilta muun muassa yksilöllistä kohtaamista. He haluavat puhua ammattilaisten kanssa omasta perheestään, omasta isyydestään ja suhteestaan lapseensa, eivät vain yleisesti vanhemmuudesta. Ammattilaisten olisi tärkeää nähdä isän mukana olo mahdollisuutena ja voimavarana perheiden kanssa työskennellessä sekä huomioida koko perhe kokonaisuutena. Keskeistä on huomion, tilan ja ajan antaminen isälle. Kuuntelu ja läsnäolo ovat tärkeitä, sillä niiden kautta rakentuu luottamus.

Isät pohtivat yleensä mielellään isyyttään mutta tarvitsevat siihen työntekijän rohkaisua ja kannustusta. Isälle osoitetut kysymykset ovat olennaisen tärkeitä ja voivat saada aikaan hyvinkin syvällisiä keskusteluja. Hyviä kysymyksiä isän kanssa pohdittavaksi ovat esimerkiksi: millaisia toiveita miehellä on omalle isyydelleen, millainen isä haluaa olla ja mitä isyys hänelle merkitsee. Ammattilaisten kannattaa ottaa isän kanssa puheeksi myös se, millaisia merkityksiä isän tekemillä valinnoilla, kuten ajankäytöllä on lapselle, perheelle ja isän olemiselle. Katseen kohdistaminen molempiin vanhempiin on tärkeää, sillä tällöin isä ei tunne itseään sivustaseuraajaksi. Omien työtapojen tiedostaminen on erityisen tärkeää.

Haasteita isien kohtaamisessa sosiaali- ja terveysalalla

Sosiaali- ja terveysalan naisvaltainen ympäristö asettaa haasteensa isien kohtaamiseen, eivätkä työmenetelmät aina tue isien aktiivista osallistumista lapsiperheiden palveluissa. Isät kokevat usein, etteivät he ole tulleet riittävästi kuulluiksi ja huomioiduksi isinä lapsiperheiden palveluissa. Isyys jää usein varsin vähälle huomiolle, ja isä saa myös vähemmän tukea vuorovaikutukseensa lapsen kanssa kuin äiti. Isät kokevat, että keskustelu isänä olemisesta käydään usein hyvin neutraalilla ja pinnallisella tavalla. Isien lisääntyvä aktiivisuus voidaan kokea myös haastavana. On helppo ajatella stereotyyppisesti, että naisilla on enemmän tietoa lastenhoidosta ja voimakkaamat vaistot vanhemmuuteen. Vanhempien yhdenvertaista kohtaamista vaikeuttaa myös se, että usein vanhemmista äiti on suuremmassa roolissa lastenhoidossa perheen arjessa kuin isä. Tapa, jolla isät ovat mukana työskentelyssä, riippuu pitkälti heistä itsestään. Ammatillaisen on tärkeää kysyä myös isän jaksamisesta ja mahdollisesta tuen tarpeesta.

Äideillä on yleensä paremmat sosiaaliset verkostot, jotka tukevat vanhemmuutta äidin päästessä keskustelemaan tunteistaan. Isillä mahdollisuudet eivät aina ole yhtä runsaat, vaikka tarvetta keskustelulle ja tuelle on. Tunteiden ymmärtäminen tukee vanhemmuutta, ja tunteista puhuminen tai kirjoittaminen auttavat ymmärtämään tunteita ja niiden syitä ja seurauksia ja antaa etäisyyttä objektiivisempaan ja selkeämpään tarkasteluun. Ensimmäiset tunteet tulisi tunnistaa ja nimetä ja sitten pohtia, millaisissa tilanteissa tietyt tunteet ilmenevät ja kuinka tunteiden kanssa kannattaa toimia. Isien tunteista puhuminen ammatillaisen kanssa edellyttää hyvän luottamussuhteen rakentamista. Kaikki isät eivät kuitenkaan viesti tunteistaan suoraan, mitä ei kuitenkaan tulisi tulkita tunteiden vähäisyytenä tai niiden puuttumisena.

(Hellstén & Salonen 2011; Jämsä 2010a; Jämsä 2010b; Kalliomaa 2010; Mykkänen 2009)

POHDITTAVAKSI

- ◇ Annettaanko isälle riittävästi aikaa, tilaa ja huomiota?
- ◇ Kysytäänkö isältä, kuinka isä jaksaa?
- ◇ Pääsevätkö isät keskustelemaan tunteistaan?
- ◇ Pidetäänkö äitejä ensisijaisina ja isää merkittävimpinä vanhempina?

Sukupuolisensitiivinen työote

Sukupuolisensitiivisyydellä tarkoitetaan sukupuolten erilaisuuksien huomioimista. Erilaisuuksien rakentamiseen vaikuttavat biologiset, psykologiset, sosiokulttuuriset ja historialliset tekijät. Sukupuolisensitiivinen työote tukee isien tasa-arvoista kohtaamista. Sukupuolisensitiivinen työote edellyttää, että ammatillaiset tunnistavat asenteitaan sekä sukupuolille asetettuja erilaisia rooleja. Miesten kanssa työskennellessään työntekijöiden tulee tiedostaa sekä asiakkaan sukupuoleen että omaan sukupuoleensa liittyvät käsityksensä ja niiden vaikutukset, olipa työntekijä sitten mies tai nainen.

Sosiaali- ja terveysalalla työskentelevien naisten mieskuvaan vaikuttavat omat kokemukset miehistä: puolisona, isänä, veljenä ja työtoverina sekä asiakkaana. Jokaisella on stereotyyppisiä käsityksiä omasta ja vastakkaisesta sukupuolesta, jotka vaikuttavat myös käsityksiin vanhemmuudesta. Nämä vaikuttavat työntekijöiden näkemyksiin siitä kuka tarvitsee apua ja millä tavalla sitä tarjotaan.

(Hellstén & Salonen 2011; Hopiavuori & Rankinen 2010; Tikka, Saneri & Peitsalo 2013)

“Isienkin kohtaamisessa on olennaista avoin luonteva keskustelu.”

Esimerkkejä työmenetelmistä

Tässä kappaleessa esitellään muutamia välineitä ja menetelmiä, joita voidaan hyödyntää isien kanssa työskenneltäessä ja keskustelun tukena. Näitä välineitä ja menetelmiä voidaan käyttää apuna kaikissa palveluissa, joissa kohdataan isiä ja lapsiperheitä.

Miessakit ry:n
Isyyden tueksi -malli

Ilmo Saneri ja Timo Tikka Miessakit ry:stä on palkittu sosiaali- ja terveysministeriön Vuoden Isä -palkinnolla (2008) työstä, josta syntyi perhevalmennuksen isäryhmien toimintamalli eli Isyyden tueksi -malli. Perhevalmennuksen isäryhmissä tuoreet isät voivat pohtia omaa suhdettaan isyyteen vertaistuen avulla. Isäryhmät tukevat miehiä aktiiviseen isyyteen sekä äidin ja isän väliseen vuoropuheluun.

POHDITTAVAKSI

- ◇ Minkälainen on sinun mies- ja naiskuvasi?
- ◇ Mitkä kokemuksesi ovat vaikuttaneet sinun mies- ja naiskuvasi muodostumiseen?

“Vertaisuus on hyvä tukipilari.”

Isäryhmien tavoitteena on tuottaa isille luontevia isien keskinäisiä verkostoja, joissa voi jakaa kokemuksiaan isyydestään, sekä luoda miehille paremmat mahdollisuudet osallistua lapsen hoitoon ja kasvatukseen alusta alkaen. Isyyden tukemista ei pidä asettaa vastakkain äidin tai lapsen tukemiselle, mikä voi helposti tapahtua julkisessa keskustelussa.

Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten olisi tärkeää olla kiinnostuneita isyydestä, tukea isyyttä ja kohdella isiä asiantuntijoina oman lapsensa ja perheensä elämässä, eikä lähestyä isää vasta isän ollessa oletettu uhka perheen hyvinvoinnille. Isyysvalmennuksen tulisi-kin olla luonteva osa neuvolatoimintaa.

Miessakit ry:n Isyyden tueksi -malli koostuu neljästä isäryhmän tapaamiskerrasta, joissa käsitellään tietoa isäksi tulemisesta, perheeksi valmistautumisesta, synnytyksestä isän kokemana ja synnytyksen jälkeisestä arjesta. Isäryhmän ohjaajana toimii Miessakit ry:n kouluttama ohjaaja.

Lisätietoa Miessakit ry:n Isyyden tueksi -mallista:
www.miessakit.fi

- ➔ Toimintamuodot ➔ Isyyden tueksi
- ➔ Isyyden tueksi väliraportti, s.11-13.

Perhevalmennuksen isäryhmien tapaamiskertojen sisällöt

Ennen lapsen syntymää:

1. Tieto isäksi tulemisesta
Käsitellään hetkeä, kun isä saa tietää tulevansa isäksi. Keskustellaan isäksi kasvamisesta.

Lapsen syntymän jälkeen:

2. Perheeksi valmistautuminen
Keskustellaan, miten lapsen tulon on valmistauduttu, muutoksista parisuhteessa, puolison tukemisesta ja työn- ja perheen yhteensovittamisesta.
3. Synnytyksen isän kokemana
Isät kertovat kokemuksestaan synnytyksestä ja ensihetkestä lapsen kanssa. Keskustellaan isän ja lapsen välisen kiintymyssuhteen muodostumisesta.
4. Syntymän jälkeinen arki
Keskustelun teemoina muun muassa: parisuhde ja seksi, isän rooli, lapsenhoito, perheen sosiaalinen tukiverkosto ja perheystävällisyys työpaikoilla.
Rohkaistaan ryhmäläisiä pitämään yhteyttä tapaamiskertojen jälkeenkin.

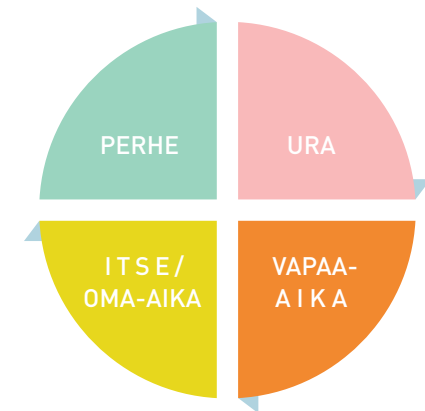
(Miessakit ry 2012; Rytkönen, Saneri & Tikka 2011; Saneri & Tikka 2013; Sosiaali- ja terveysministeriö 2008; Tikka, Saneri & Peitsalo 2013)

Kartta vanhemmuuden ja hyvinvoinnin tueksi

PETER PEITSALO, MIESSAKIT RY

Yksi yleisimmistä pikkulapsiperheiden haasteista liittyy ajankäyttöön. Erityisesti miesten ja naisten kokemukset perheessä käytetyn ajan ja taloudellisen tasapainon yhteensovittamisen haasteellisuudesta ovat melko yleisiä. (Lammi-Taskula J. & Salmi M. 2009, 44–45) Yksilön hyvinvoinnin tarkastelua ja sen tukemista helpottaa, mikäli aikuisen arjen roolit jaetaan eri konteksteihin. Jaottelu eri konteksteihin selkeyttää arkeen liittyvien haasteiden ja voimavarojen kartoittamista sekä tekee myös näkyväksi, mikäli eri elämän osa-alueiden väleillä on keskenään ristiriitaisia odotuksia.

Yllä on esitetty jaottelu, jossa yksilön arkea tarkastellaan neljässä eri kontekstissa: perhe, ura, vapaa-aika ja itse/oma aika. Perhe-kontekstiin sisältyvät vanhemmuus, kumppanuus, perheen viralliset ja epäviralliset verkostot sekä yksilön asema sukupolviketjussa. Ura-kontekstiin liittyy työ ja/tai kouluttautuminen. Vapaa-ajan kontekstiin puolestaan kuuluvat harrastukset ja ystävät. Oman ajan kontekstissa yksilö ei välttämättä ole missään tiettyssä roolissa/positiossa, ja tässä on myös mahdollisuus olla oma itsensä ilman ulkopuolisia odotuksia tai vaatimuksia. Toki esitetty jaottelu on jossain määrin teoreettinen ja esimerkiksi vapaa-aika ja perhe-konteksti koostuvat usein yhteisistä tekijöistä, kuten esimerkiksi lomanvietosta perheen kanssa. Myös osa ystävästä saattaa kuulua sekä yksilön vapaa-aikaan että perhe-kontekstiin tai vaihtoehtoisesti työhön ja vapaa-aikaan.

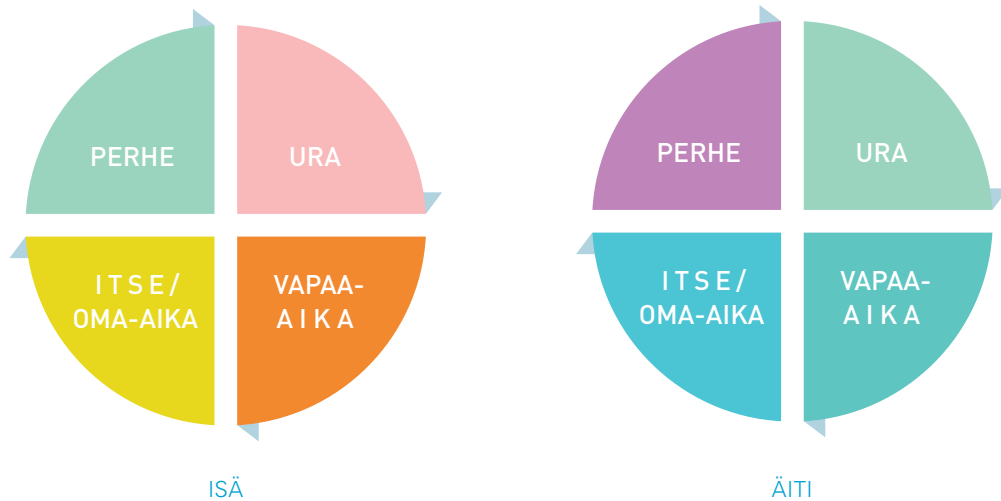
Olennaista ei välttämättä ole se, kuuluvatko yllä esitetyt kontekstit kaikkine sisältöineen yksilön elämään, vaan mikä yksilön suhde eri konteksteihin ja niiden osiin on ja minkälaisia merkityksiä hän niille omassa elämässään antaa. Esimerkiksi työ tai kouluttautuminen eivät välttämättä kuulu hoitovapaalla olevan isän arkeen, mutta niillä on kuitenkin vaikutuksensa siihen, miten hän itse määrittelee oman hyvinvointinsa.

Yksilön hyvinvoinnin rakentumisen näkökulmasta on siis merkittävää, kuinka hyvin eri elämän osa-alueet ovat keskenään tasapainossa, minkälainen suhde hänellä kuhunkin osa-alueeseen on ja mitä henkilökohtaisia merkityksiä niihin sisältyy. Tarkastelemalla niitä tekijöitä, joita ihmisellä eri elämän osa-alueissa on ja minkälaisia tulevaisuuden odotuksia hänellä näihin liittyy, on mahdollista tunnistaa tekijöitä, jotka sekä lisäävät hyvinvointia että tuottavat tähän erityisiä haasteita. Tunnistamisen jälkeen yksilön on helpompi pohtia, mitä hän elämältään tahtoo ja miten hän ylläpitää myönteisiä asioita ja ratkoo haasteita.

Karttaa on mahdollista hyödyntää myös työskentelyssä vanhempien kanssa, mikäli molemmat vanhemmat täyttävät oman kartan. Molempien täyttäessä kartan omalta osaltaan tulee kummankin näkökulma esille ainutlaatuisena kuvauksena perheen senhetkisestä tilanteesta. Näiden näkökulmien ja kokemusten erilaisuuden näkyväksi tekeminen ja niistä keskustelu tukee perhettä suunnitteleman paremmin esimerkiksi työn ja

perheen yhteensovittamista, arjen töiden ja lastenhoidon tasaista jakamista sekä parisuhteeseen käytettävää aikaa. Arjen näkyväksi tekeminen antaa myös realistista pohjaa keskustelulle, jossa molemmat tuovat esiin omia toiveitaan esimerkiksi vanhemmuuteen tai parisuhteeseen liittyen.

(Peitsalo 2013)

OHJEITA TYÖNTEKIJÄLLE KARTAN KÄYTTÖÖN

1. Pyydä isää ja äitiä täyttämään oman karttaansa itseä koskeva nykytilanne mahdollisimman konkreettisella ja toiminnallisella tasolla (esim. uraan liittyen kuvaus työstä / koulutuksesta, vapaa-aikaan liittyen kuvaus harrastuksista, ihmissuhteista ja niin edelleen).
2. Kysy, mitä voimavaroja, haasteita ja toiveita kummallakin on nykytilanteessa.
3. Pyydä pariskuntaa keskustelemaan keskenään tyytyväisyydestään nykytilanteeseen sekä siitä, miten he pystyisivät yhdessä edistämään omaa, toisen ja perheen yhteistä hyvinvointia.
4. Fokusoi keskustelua oman perustehtäväsi mukaisesti esimerkiksi parisuhteeseen tai lasten kasvatukseen.
5. Pyri muistamaan, että vanhemmat katsovat perhetään osin erilaisista elämäntilanteista. Pikkulapsivaiheessa töissä käyvän ja kotona olevan vanhemman näkemykset ja kokemukset saattavat poiketa merkittävästikin toisistaan. Kummallakin on myös yksilöllisiä arkeen liittyviä haasteita ja voimavaroja.

(Peitsalo 2013)

Isä-kortit

Ensi- ja turvakotien liiton Isä-kortit ovat työväline ammattilaisille. Korttien avulla voi päästä keskustelun alkuun isää kohdatessa. Isä-kortit ovat taskukokoon taiteltavia tietopaketteja, jotka kertovat isäksi tulosta ja isänä olemisen eri puolista. Isä-kortteja on neljä:

Maailman isoin asia! -kortti kertoo isäksi tulosta, sen merkityksestä ja yleisesti isyydestä.

Kerro ja kuuntele -kortti käsittelee vuorovaikutusta, isä-lapsisuhdetta ja isän merkitystä perheelle raskausajasta lähtien.

Lisätietoa Isä-korteista:

www.ensijaturvakotienliitto.fi/tyomuodot/miesten-auttaminen/isakortit/

Hyvinvoiva isä -kortti sisältää tietoa isän hyvinvoinnin merkityksestä koko perheen hyvinvoinnin kannalta.

Turvallisuuden tekijä -kortti sisältää asiaa turvallisuudesta ja siitä, kuinka isä voi vaikuttaa koko perheen kokemaan turvallisuuden tunteeseen.

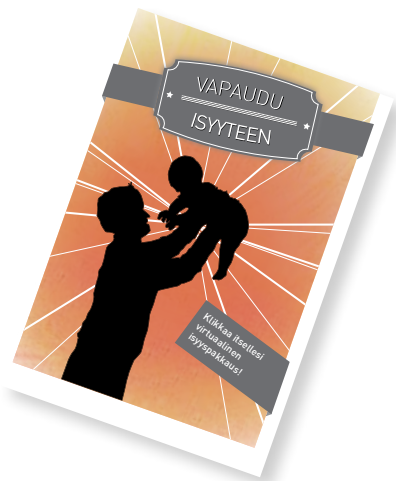

(Ensi- ja turvakotien liitto 2012)

Vapaudu isyyteen -flyeri

Vapaudu isyyteen -flyeri on tarkoitettu työvälineeksi sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille sekä tuleville isille jaettavaksi. Flyerin tarkoituksena on herättää pohdintaa isäksi tuloon liittyvistä teemoista sekä toimia keskustelun tukena. Flyeri ohjaa tulevia isiä ja sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia hakemaan lisätietoa aiheesta "Virtuaalinen isyyspakkaus" -nettisivulta.

[Kangosjärvi & Pennanen 2013]

Lisää tietoa flyerista:

www.lamk.fi/virtuaalinen-isyyspakkaus/

Isänä työelämässä -projektin ammattilaisille suunnatuista koulutuksista nousseita käytäntöjä

Isänä työelämässä -projekti on järjestänyt toimintansa aikana koulutuksia lapsiperheiden parissa työskenteleville ammattilaisille. Koulutuksien tarkoituksena on ollut lisätä ammattilaisten tietoa isän roolin ja vastuun merkityksestä koko perheen hyvinvoinnin edistämiseksi, lisätä tietoa perhevapaista isien mahdollisuuksina sekä antaa ammattilaisille valmiuksia analysoida ja kehittää omia ja työyhteisön toimintatapoja isien kohtaamisessa ja isyyden tukemisessa.

Koulutuksiin osallistuneilta ammattilaisilta kerättiin pohdintoja isyyteen liittyen osana koulutukseen liittyvää ennakkotehtävää. Lisäksi osana koulutuspäiviä oli yhteinen keskusteluosio, jossa mietittiin perheiden parissa tehtävään työhön uusia hyviä käytänteitä joiden avulla isien kohtaaminen ja huomioiminen tulisivat osaksi työarkea.

[Holappa-Lehtinen 2013]

Ammattilaisten tekemistä tehtävistä ja koulutuksissa käydyistä keskusteluista nousseita, työpaikoilla jo käytössä olevia käytänteitä sekä käytänteisiin liittyviä kehittämisaikajatuksia:

Isä näkyväksi

- ♦ Isän huomioiminen vastaanotolla
- ♦ Isälle on oltava oma tuoli.
- ♦ Huomioidaan esimerkiksi tuolien sijoittelu, tervehdintä ja katse.
- ♦ Harkintaa sanavalinnoissa; puhutaanko vanhemmuudesta vai äitiydestä ja isyydestä.
- ♦ Raskausaikana äiti useimmiten keskittyy tulevaan synnytykseen eikä välttämättä kykene vastaanottamaan synnytyksen jälkeiseen aikaan liittyvää informaatiota. Isät voivat paremmin nähdä kokonaisuuden ja käytännön asiat. Tällöin olisi hyvä antaa ohjeita nimenomaan isille.
- ♦ Isä tulee ottaa puheeksi keskusteluissa, vaikka isä ei olisikaan tapaamisessa läsnä.
- ♦ Isä tulisi tehdä näkyväksi myös lomakkeissa.
- ♦ Neuvoloissa tulisi lisätä koko perheen huomioimista ja aluksi on ehkä painotettava isien huomioimista.

Tiedonkulku

- ♦ Molemmille vanhemmille ilmoitetaan lapsen asioista.
- ♦ Jos isä ei pääse paikalle perhettä koskeviin tapaamisiin, ei tiedonkulun tule olla vain äidin varassa. Myös työntekijä voi toimittaa tiedon isälle. Varsinkin kun vanhemmat eivät asu yhdessä / ole parisuhteessa ja heillä on yhteishuoltajuus, on syytä huolehtia tiedon kulkemisesta isälle.
- ♦ Lasta koskevissa tapaamisissa kutsu lähetetään myös isälle.
- ♦ Isälle ja äidille olisi hyvä järjestää omat tapaamisaajat, mikäli vanhemmat eivät suostu yhteiseen tapaamiseen.

Isien kohtaaminen

- ♦ Tapaamislanteessa on hyvä ensin lämmitellä keskustelua puhumalla ensin muista asioista, jolloin varsinaisesta asiasta puhuminen sujuu helpommin. Keskustelussa tulee ottaa esille isän voimavarat ja vahvuudet, jonka jälkeen voidaan keskustella muustakin, esimerkiksi huolista ja ongelmista.
- ♦ Kuulluksi tulemisen kokemus on tärkeää isän hyvinvoinnin kannalta. Tämä ei vaadi välttämättä isätyöntekijää tai erityistä työmuotoa, vaan ajan antamista esimerkiksi erikseen isälle suunnattujen kysymysten avulla.
- ♦ On huomioitava isien keskinäinen erilaisuus.
- ♦ Isää voidaan velvoittaa ja vastuuttaa.
- ♦ Luotetaan siihen, että isät osaavat keskustella myös ilman toiminnallista tekemistä.
- ♦ Isät kokevat kohdennetut palvelut yleisiä vanhemmille suunnattuja palveluja enemmän omikseen.
- ♦ Isäryhmien järjestäminen lievästi alakuloisille tai masentuneille isille.
- ♦ Työttömien isien huomiointi. Mitä mahdollisuuksia työttömyydessä on isänä olemiselle? Onko isällä riittävä luottamus taloudellisesta turvallisuudesta, jotta isä voi keskittyä lapsen kanssa olemiseen?
- ♦ Neuvolaan olisi hyvä saada isätyöntekijöitä.

Tietoisuuden lisääminen

- ♦ Tietoisuutta työpaikoille
- ♦ Isiä tarvitaan myös kotona.
- ♦ Tiedostetaan naisten asenteiden vaikuttavuus: naiset saattavat olla edelleen este isien kotiin jäämiselle, koska on helppo löytää syytä, miksi äidin on parempi jäädä kotiin lapsen kanssa.
- ♦ Lisätään ymmärrystä, miten vauva vaikuttaa arkeen ja parisuhteeseen.
- ♦ Erotako, kun väsyttään perhearkeen? Usein toisen lapsen kohdalla ymmärrys on jo toisenlaista.
- ♦ Ollaanko nykyisin valmiita ponnistelemaan vanhemmuuden eteen? Monilta odottavilta vanhemmilta puuttuu ymmärrys, että elämä ja arki muuttuvat merkittävästi, kun vauva syntyy.

LÄHTEET

- Bogdanoff, P. & Hämäläinen, U.* 2011. Bodyt, potkarit ja perhevapaat: Äitiyspakkauksenselven tuloksia. Kelan tutkimusosasto, Nettityöpapereita 22/2011 [viitattu 25.5.2013] s. 30. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/25046/Nettityopapereita22.pdf?sequence=1>
- Bowlby, J.* 2005. The Making and Breaking of Affectional Bonds. Alkuperäinen teos julkaistu 1979. London and New York: Routledge. s.23
- Halme, N.* 2013. Isän ja lapsen yhdessäolo. Terveydenhoitajapäivät 18.2.2013. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos [viitattu 24.5.2013]. Saatavissa: http://www.terveydenhoitajaliitto.fi/easydata/customers/sthl/files/th-paivat2013esitykset/isan_ja_lapsen_yhdessaolo_terveydenhoitajapaivat_halme_070213.pdf
- Halme, N.* 2009. Isän ja leikki-ikäisen lapsen yhdessäolo: Yhdessäoloa, isänä toimimiseen liittyvää stressiä ja isän tyytyväisyyttä parisuhteessa kuvaavan rakenneyhtälömallin kehittäminen ja arviointi [viitattu 24.2.2013] s. 113-116, 118. Saatavissa: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/6e0e50cf-1e85-4a5c-8a32-530ff3a8c7f5>
- Hautamäki, A.* 2011. Lapsen kiintymyssuhteet ja niiden vaarantuminen. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro Oy. s. 35-37.
- Hellstén, S.* 2013. Havaintoja ja käytäntöjä isien kohtaamisesta ja isyyden tukemisesta. Mitä vauva toivoo- hankkeen seminaari 13.3.2013 [viitattu 19.5.2013]. Saatavissa: <http://ensijaturvakotienliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/7a99692ca12d4d192e91d1563239b40d/1368950779/application/pdf/3836902/Isien%20kohtaaminen130313.pdf>
- Hellstén, S. & Salonen, S.* 2011. Havaintoja isien kohtaamisesta sosiaali- ja terveysalalla. Ensi- ja turvakotien liitto. Työpapereita 4. Helsinki [viitattu 10.4.2013] s. 5-6, 12-17, 24-26. Saatavissa: <http://ensijaturvakotienliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/4b85ffedf4de99242c907229f0d86ae7/1365598686/application/pdf/3357098/Is%C3%A4teksti%20Sari%20ja%20Sanntu%2016.6..pdf>
- Holappa-Lehtinen, T.* 2013. Projektipäällikkö. Isän työelämässä -projekti.
- Holmström, K.* 2012. Isien osallistumisesta hyötyy koko perhe. Perheaikaa.fi. Väestöliitto [viitattu 5.6.2013]. Saatavissa: <https://www.perheaikaa.fi/lapsi-perheessa/jutut/isyys/isien-osallistumisesta-hyotyy-koko-perhe/>
- Holmström, K.* 2011. Isien osallistumisesta hyötyy koko perhe. Väestöliitto: Parisuhde [viitattu 28.5.2013]. Saatavissa: <http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/?x17665=1167686>
- Hopiavuori, S. & Rankinen, M.* 2013. Naistyöntekijä ja miehen kohtaaminen - sukupuolisensitiivinen työote. Ensi- ja turvakotien liiton Miesten keskus. Miestyön foorumi. [viitattu 29.5.2013]. Saatavissa http://files.kotisivukone.com/miestyonfoorumi.kotisivukone.com/merjan_ja_sirpan_tiivistelm.pdf
- Hämäläinen, U. & Takala, P.* 2007. Isien perhevapaat ja tasa-arvo. Teoksessa Perhevapaavalinnat ja perhevapaisten kustannukset sukupuolten välisen tasa-arvon jarruina työelämässä?
- Lilja, R., Asplund, R. & Kauppinen, K.* (toim.) Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:69. Helsinki [viitattu 29.4.2013] s. 22-25, 29-34. Saatavissa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-4010.pdf
- Jämsä, J.* 2010a. Miesten synnytyksen jälkeinen masennus. Teoksessa Jämsä, J. & Kalliomaa, S. (toim.) Isyyden kielletyt tunteet. Helsinki: VL-Markkinointi Oy. s. 60, 62-63, 66-69, 71, 73.
- Jämsä, J.* 2010b. Tarpeeton ja avuton isä. Teoksessa Jämsä, J. & Kalliomaa, S. (toim.) Isyyden kielletyt tunteet. Helsinki: VL-Markkinointi Oy. s. 114-116, 119.
- Jämsä, J.* 2010c. Millaista on isänrakkaus?. Teoksessa Jämsä, J. & Kalliomaa, S. (toim.) Isyyden kielletyt tunteet. Helsinki: VL-Markkinointi Oy. s. 32-35.
- Kalliomaa, S.* 2010. Voiko tunteista selvitä hengissä? Teoksessa Jämsä, J. & Kalliomaa, S. (toim.) Isyyden kielletyt tunteet. Helsinki: Väestöliitto. s.101, 103-104, 106.
- Kangosjärvi & Pennanen* 2013. Vapaudu isyyteen. Esite työ- ja perhe-elämän yhteensovittamisesta ensi kertaa isäksi tuleville Opinnäytetyö. Lahden ammattikorkeakoulu. [viitattu 30.5.2013] s. 2. Saatavissa: http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/56711/Kangosjarvi_Terhi_Pennanen_Henni.pdf?sequence=1
- Kansaneläkelaitos. 2013a. Lapsiperheen tuet [viitattu 21.5.2013]. Saatavissa: <http://www.kela.fi/lapsiperheet>
- Kansaneläkelaitos. 2011. Kelan tilastollinen vuosikirja 2011 [viitattu 21.5.2013] s. 157. Saatavissa: [http://uudistuva.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/NET/131112113750TL/\\$File/Vk_11.pdf](http://uudistuva.kela.fi/it/kelasto/kelasto.nsf/NET/131112113750TL/$File/Vk_11.pdf)
- Kansaneläkelaitos 2010. Tilastokatsaus. Isien osuus perhevapaista kasvaa hitaasti mutta varmasti [viitattu 16.6.2013]. Saatavissa: http://www.lamk.fi/isanatyoelamassa/Documents/TK_2010_11_12_Isien_osuus_perhevapaista_kasvaa.pdf
- Katila, S.* 2013. Isien pitämät perhevapaat yleistyvät- mutta hitaasti. Yle Uutiset 4.6.2013 [viitattu 5.6.2013]. Saatavissa: http://yle.fi/uutiset/isien_pitamamatauvavapaat_yleistyvat__mutta_hitaasti/6672753

Kekkonen, J. 2010. Isä venyy, isä jaksaa. Teoksessa Jämsä, J. & Kallioma, S. (toim.) Isyyden kielletyt tunteet. Helsinki: VL-Markkinointi Oy. s. 51-52, 57-58.

Kiianmaa, N. 2012. Tasa-arvobarometri 2012. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2012:23 [viitattu 10.4.2013] s. 46-47, 50, 52, 55-58, 72. Saatavissa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5197397&name=DLFE-24709.pdf

Kivimäki, R. & Otonkorpi-Lehtoranta, K. 2003. Potot ja perheet – Työelämä ja perheiden hyvinvointi. Helsinki: Edita Prima Oy. s. 85-88, 122, 129.

Kokko, A. 2012. Mitä on perheystävällinen työkuultuuri. Väestöliitto [viitattu 8.6.2013]. Saatavissa: http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/uutta_parisuhdeista/kuukauden_kolumni2/?x217689=1902161

Kokko, A. 2010. Työ ja perhe tasapainoon – mitä perheystävällisyys tarkoittaa työelämässä? Pari- & perhelehti 4/2010 [viitattu 6.1.2013] s. 1-2. Saatavissa: <http://www.vaestoliitto.fi/@Bin/876287/tyon+ja+perheen+yhtsov+Anna+Kokko2.pdf>

Kontula, O. 2009. Parisuhdeonnon avaimet ja esteet. Perhebarometri 2009. [viitattu 24.5.2013] s. 81-82. Saatavissa: <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/1d824e793bd9bf4006e41917c7f6603f/1369387143/application/pdf/318644/Perhebarometri%202009.pdf>

Lammi-Taskula, J. 2013. Perhevapaista ja työelämän tasa-arvosta. Vanhemmuuteen tukeminen perheen ja työelämän yhteensovittamisessa. Isänä lapselle -koulutus, Lahti 29.1.2013

Lammi-Taskula J. & Salmi M. 2009a. Työ, perhe ja hyvinvointi. Teoksessa: Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim.): Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. s. 42-46.

Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2009b. Työnjako ja tyytyväisyys parisuhteeseen pikkulapsiperheissä. Teoksessa Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Ahlström, S. (toim) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. s. 51.

Lammi-Taskula, J., Salmi, M. & Parrukoski, S. 2009. Työ, perhe ja tasa-arvo. Sosiaali- ja terveysministeriö, selvityksiä 2009:55 [viitattu 20.5.2013] s. 12-14, 73-74. Saatavissa: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=1082856&name=DLFE-10783.pdf

Miessakit ry 2012. Isyys kuulluksi, näkyväksi ja osallistuvaksi. Isyyden Tueksi –hanke 2008-2014. Väliraportti [viitattu 29.5.2013] s. 11-13. Saatavissa: http://www.miessakit.fi/easydata/customers/miessakit/files/Liitetiedostot/isyyden_tueksi_valiraportti.pdf

Moilanen, H. 2013. Sosiaalivakuutus. Kelan sidosryhmälehti 1/2013. 51.vuosikerta. s. 19.

Moisio, E. & Huuhtanen, H. 2007. Arki hallussa? Suomalaisten asiantuntijoiden näkemyksiä työstä, perheestä ja vapaa-ajasta vuonna 2015. Delfoi-paneelin tuloksia. Työterveyslaitos. Työ ja ihminen, tutkimusraportti 31. Helsinki: Työterveyslaitos. s. 46

Mykkänen, J. 2011. Isät kasvatuskumppaneina. Kasvun kumppanit. Lasten hyvinvointia vahvistamassa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos [viitattu 15.5.2013]. Saatavissa:http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/kuukauden_teema/isat_kasvatuskumppaneina

Mykkänen, J. 2009. Isäksi tulon tarinat, tunteet ja toimijuus. Jyväskylän yliopisto [viitattu 11.4.2013] s. 51-52, 95-98. Väitöskirja. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/22712/9789513938024.pdf?sequence=1>

Mykkänen, J. & Aalto, I. 2010. Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset: Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 34 [viitattu 18.5.2013] s. 32, 60-61. Saatavissa: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisuja/isyydenihanteet.pdf>

Paajanen, P. 2006. Päivisin leivän-tuoja, iltaisin hoiva-isä: Alle 3-vuotiaiden esikouluikäisten isien näkemyksiä ja kokemuksia isyydestä. Perhebarometri 2006, Väestöntutkimuslaitoksen katsauksia E 24/2006 [viitattu 23.5.2013] s. 10, 26-27, 32, 39, 43, 48, 67-69, 72-75. Saatavissa: <http://vaestoliitto-fi-bin.directo.fi/@Bin/10b72c8b1accf4f547bc452944413e22/1369295991/application/pdf/237276/Perhebarometri%202006.pdf>

Pajulo, M. 2004. Vauvan tunnetila ja sen säätely – Äidin reflektiivinen kyky ja sen merkitys turvallisessa kiintymyssuhteessa. Duodecim [viitattu: 18.5.2013]. Saatavissa: www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo94604.pdf

Peitsalo, P. 2013. Kehittämispäällikkö. Miessakit ry.

Piensoho, T. 2006. Perheestä voimaa työhön - työstä voimaa kotiin. Työssäkäyvien kokemuksia työn ja perheen tasapainosta. Oppimisverkostot työn ja perheen tasapainon rakentajina-hankkeen julkaisuja 1/2006. Vantaa: Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia. s. 45.

Pitkänen, V. 2009. Parisuhde vaatii lisäpanostusta vauvan syntymän jälkeen. Väestöliitto: Vauvan syntymän jälkeen [viitattu 24.5.2013]. Saatavissa: http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhdeesta/parisuhde_ja_lapset/vauvan_syntyman_jalkeen/

Pulkkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä – Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Keuruu: PS-kustannus. s. 150-152.

Pulliainen, E. 2012. Sitoutunut isä on onnellinen. Keski-Suomi uutiset [viitattu 6.6.2013].
Saataavissa: http://yle.fi/uutiset/sitoutunut_isa_on_onnellinen/6369911

Punamäki, R. 2011. Vanhemmuuteen siirtyminen: raskausajan ja ensimmäisen vuoden kiintymyssuhteet. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro Oy. s. 96-100.

Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Porvoo: Bookwell Oy. s.57, 63-69

Rytkönen, T., Saneri, I. & Tikka, T. 2011. Isyyden vahvistamisella turvaa koko perheelle. Teoksessa Simola, J., Ihalainen, J., Kuusinen-James, K., Seppänen, M. & Rytkönen, T. (toim.) Turvallinen perhe-elämä ei synny sattumalta. Kuntien palvelurakenteen kehittämisraportti [viitattu 5.6.2013] s. 27-31.
Saataavissa: http://www.paijat-hame.fi/easydata/customers/paijathame/files/paketti/julkaisut/turvallinen_perhe_elama_nettiin.pdf

Salmi, M., Lammi-Taskula, J. & Närvi, J. 2009. Perhevapaat ja työelämän tasa-arvo. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 24/2009 [viitattu 6.1.2013] s. 48-50, 53-56, 64, 66-68.
Saataavissa: http://www.tem.fi/files/22983/TEM_24_2009_tyo_ja_yrittajyys.pdf

Salo, S. 2013. Vanhemman masennuksen vaikutuksia varhaiseen lapsi-vanhempi suhteeseen. Vauvan taika -hanke: diaesitys.

Sinkkonen, J. 2012. Mitä lapsi tarvitsee hyvään kasvuun. Helsinki: WSOY. s. 68, 87, 97.

Sinkkonen, J. 2011. Lapsen ja isän varhainen suhde. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaislapsuuden tunnesiteet ja niiden suojeleminen. Helsinki: WSOYpro Oy. s. 117, 119-124.

Sinkkonen, J. 2003. Lapsen varhainen isäsuhde. Teoksessa Niemelä, P., Siltala, P. & Tamminen, T. (toim.) Äidin ja vauvan varhainen vuorovaikutus. Helsinki: WSOY. s. 263, 265.

Sinkkonen, J. & Kalland, M. 2001. Johdanto: Ihminen tarvitsee toisten läheisyyttä ja turvaa. Teoksessa Sinkkonen, J. & Kalland, M. (toim.) Varhaiset ihmissuhteet ja niiden häiriintyminen. Helsinki: WSOY. s. 7-8.

Sosiaali- ja terveysministeriö. 2011. Vanhempainvapaatyöryhmän muistio. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2011:12 [viitattu 20.5.2013] s. 22, 54-55.
Saataavissa: http://www.lamk.fi/isanatyoelamassa/Documents/vanhempainvapaatyoryhm%C3%A4n_muistio.pdf

Sosiaali- ja terveysministeriö 2008. Tiedote 312/2008. Vuoden Isä -palkinto perhevalmennuksen isäryhmien luojille [viitattu 30.5.2013].

Saataavissa:
<http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/-/view/1375395> \h <http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/-/view/1375395>
http://www.lamk.fi/isanatyoelamassa/Documents/vanhempainvapaatyoryhm%C3%A4n_muistio.pdf

Säävälä, H, Keinänen, E. & Vainio, J. 2002. Isän kirja. Lapsi 2000 ry. Espoo: Hakapaino Oy. s. 25-26.

Tikka, T., Saneri, I. & Peitsalo, P. 2013. Isyys kuulluksi, näkyväksi ja osallistuvaksi. Isätyö miehen ja perheen hyvinvoinnin tukena. Koulutusdiat. Miessakit ry.

Vainikainen, K. 2013. Isyysvapaa ja työelämä - isäystävällisyys on yrityksen valttikortti. Tesso, sosiaali- ja terveyspoliittinen aikakauslehti [viitattu 8.6.2013]
Saataavissa: <http://www.tesso.fi/artikkeli/isyysvapaa-ja-ty%C3%B6el%C3%A4m%C3%A4-is%C3%A4yst%C3%A4v%C3%A4llisyys-yrityksen-valttikortti>

Varjonen, S. 2011. Äidin hoiva, jaettu vanhemmuus - ja vapaus valita. Perhevapaiden uudistamisen argumentointi 1970-luvulta 2000-luvulle. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 118. Helsinki: Kelan tutkimusosasto [viitattu 30.5.2013] Saataavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/27824/Tutkimuksia118.pdf?sequence=3>

Väestöliitto. 2013. Perheystävällinen työpaikka [viitattu 28.5.2013].
Saataavissa: <http://www.vaestoliitto.fi/perhe-ja-tyo/>

Tämä opas sisältää asiaa isyydestä ja sen merkityksestä, työn ja perheen yhteensovittamisesta sekä isien kohtaamisesta lapsiperheiden palveluissa.

Isät näkyvät lapsiperheiden parissa työtä tekevien ammattilaisten työssä aiempaa enemmän. Isät toivovat ja tarvitsevat huomioimista tasavertaisina vanhempina äitien kanssa. Ammatillaiset puolestaan kaipaavat työkaluja isien kohtaamiseen ja tukemiseen päivittäisessä työssä.

Tämän oppaan tavoitteena on olla apuväline ja kimmoke siihen, että perheiden hyvinvointi voi lisääntyä isien osallistamisen kautta.

Opas on tehty osana kaksivuotista (2011–2013), valtakunnallista Isänä työelämässä –projektia, jonka on rahoittanut Euroopan sosiaalirahasto ja sosiaali- ja terveysministeriö.

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

ISÄNÄ TYÖELÄMÄSSÄ

MIESSAKIT RY

SOSIAALI- JA
TERVEYSMINISTERIÖ

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2007-2013

www.lamk.fi

www.lamk.fi/virtuaalinen-isyysspakkaus